

İKTİSAT DERGİSİ

**Türkiye'de Vergilendirmenin Yeniden
Düzenlenmesi**

TALAT SARAL

✱

**Dış Ticarete Kabul Kredisi Uygulaması
ve Bankalar Yasası**

M. SEDAT PİROĞLU

✱

Türkiye'de Kabul Kredisi Uygulaması

TEVFİK CAN

✱

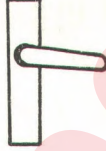
Ekonomiden Gözlemler

BÜLENT YARDIMCI

ELKA

garantili tek kapı

ELKA

ELYAFLI PLAKA SANAYİİ TÜRK A.Ş.

Cumhuriyet Caddesi No. 273 Harbiye - İstanbul Tel : 40 10 96 (4 Hat)

İSTANBUL

İKTİSAT DERGİSİ

İ.Ü. İKTİSAT FAKÜLTESİ MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR.

Görüş	3
Prof. Dr. Yüksel ÜLKEN	
Türkiye'de Vergilendirilmenin Yeniden Düzenlenmesi	4
Talât SARAL	
Türkiye'de Kabul Kredisi Uygulaması	37
Tevfik CAN	
Plân Üzerine	41
Suat MÜFTÜOĞLU	
Ekonomiden Gözlemler	45
Bülent YARDIMCI	
Dış Ticarette Kabul Kredisi Uygulaması	51
ve Bankalar Yasası	
Sedat PİROĞLU	

Cemiyet Adına Sahibi : Prof. Dr. Yüksel ÜLKEN

Yazı İşleri Müdürü : Şeref ÖZGENCİL

İdare Müdürü : Sedat SANATKÂR

Dergi Yönetim Komitesi : Bşk. Prof. Dr. Akın İLKİN, Doç. Dr. Toktamış ATEŞ,

Nihat BATUR, Kenan MORTAN, Selçuk KALENDERLİ, Kaya ARDIÇ

Teknik Sekreter : Bülent YARDIMCI

Abone Ücreti Yıllık : 300 - 6 Aylık - 150 TL. — Reklâm Tarifesi : Ön kapak içi 2000 TL, İç sahife 1500 TL. Arka kapak içi 2000 TL. Arka kapak 3000 TL. — İdare Yeri : Tünel Galipdede Cad. No. 48/1 — ☎ : 44 04 36 - 49 89 03 - 44 48 63 — P. K. 599 Karaköy/İst. Daha evvel başka yerde basılan yazılara ücret ödenmez. Yazılardaki fikirler yazara aittir.

Gönderilen yazılar basılsın veya basılmasın iade edilmez. — Fıatı : 25 TL

Basıldığı yer : Yenilik Basımevi İstanbul — ☎ 43 55 72

enerji mi? haberleşme mi?
İHTİYACINIZ KABLO İSE

AKLINIZ ARKADA KALMAMALI..!

YENİ TEKNOLOJİYİ BULUP SİZİN MAMÜLLERİNİZ İÇİN
UYGULARKEN DAİMA.

AKLINIZIN ARKADA KALMAMASINI DÜŞÜNÜRÜZ

TÜRK STANDARDLARI ENSTİTUSU DA SİZE GÜVEN VERMEK İÇİN
BİZİMLE BERABERDİR. MAMÜLLERİMİZDEKİ TSE GARANTİSİ İLE

- ENERJİ KABLOLARI (20 KV a kadar)
  - TELEKOMÜNİKASYON KABLOLARI
    - 1800 çiftte kadar çok perli askı telli veya ekranlı yeraltı tipi.
    - Jonksiyon kablolu
    - Tamdolu kablo.
    - Camper telli
    - Askı telli, askı telsiz dış tesisat kablolu
  - TESİSAT KABLOLARI
  - PLASTİK İZOLASYONLU HER NEVİ ÖZEL KABLOLAR
    - Gemî tipi kablolar
    - Televizyon anten kabloları
    - İstek üzerine her tip özel kablo
- VE
- EMAYE BOBİN TELLERİ 0.05 ile 3.00 mm arası yuvarlak ve dikdörtgen
İLE

KAVEL Kablo ve Elektrik Malzemesi A.Ş.
Telefon: 45 35 05 - 45 34 94

EN İYİ HİZMET İÇİN BİZİ ARAYINIZ.

Görüş

Türkiye'deki ekonomik bunalım aslında yılların getirdiği bunalımdır. Bu nedenle yılların getirdiği bu sorunların kısa dönemde çözümünü beklemek gibi yanlış bir davranış olamaz. Benzetmek yerindeyse bir binanın yıkımı için 3 ay gerekliyse, o binanın yapımı için en az 3 yıl gerekir. Türk ekonomisi yıllardan beri devamlı erozyona uğradığı için bunun çok kısa dönemlerde onarılması da söz konusu olamaz.

Her ülkede olduğu gibi bizde de yeni bir iktidar geldiği zaman halkın psikolojisi daima iyiye doğru bir eğilim içine girer. Alınan önlemlerin bazen taksitle ve gecikmeli olarak alındığını görüyoruz. Belli bir süre geçtikten sonra ekonominin çok bozuk olduğu ve yakın bir gelecekte bu sorunun çözülmesinin olanaksız olduğu başlarda söylenmesi gerekirken henüz şimdi söylenmektedir. Önlemlerin ani şok halinde uygulanması gerekir. Çünkü Türk ekonomisi şimdi bir tedirginlik içindedir. Önlemlerin ne getireceği üzerinde çeşitli spekülasyonlar yapıldığı için herkes kendine göre daha önceden önlemlerin önlemini almak davranışı içindedir.

Gerçeklerin Türk halkına anlatılması gerekir. Asıl önemli olan budur. Türk ekonomisi büyük bir darboğazdan geçiyor ve bu darboğaz asgari 4 yıllık bir süreyi kapsayacaktır. Eğer bu gerçek iyi anlatılır ve benimsetilirse alınan önlemlerin etkisi de artacaktır.

Zira, inanmış ve ikna edilmiş halkın bilinçli desteği, bunalımdan başarıyla ve süratle çıkmanın en büyük güvencesidir.

Prof. Dr. Yüksel ÜLKEN

5. İktisatçılar Haftası

Türkiye’de Vergilendirmenin Yeniden Düzenlenmesi

TALÂT SARAL

Maliye Bakanlığı
Gelirler Genel Müdür
Başyardımcısı

I. GİRİŞ:

Vergileme konusu, içinde bulunduğumuz ekonomik ve mali sorunlar arasında önem ve önceliğini korumaktadır. Bu durum, son yıllarda kamu finansmanında ortaya çıkan darboğazlar yanında; verginin, düzelterek yerde daha da bozduğu gelir dağılımı, büyük boyutlara ulaşan vergi kayıp ve kaçığının yarattığı çeşitli olumsuz sonuçlar ve ekonomideki sapmalarla da yakından ilgilidir.

Gerçekten, vergiler yalnızca bir finansman kaynağı değil, aynı zamanda gelir dağılımındaki dengesizlikleri giderme, ekonomiyi yönlendirme ve kaynak kullanımındaki sapmaları önleme aracıdır.

Son yıllarda ekonomimizin içine düştüğü ekonomik ve mali bunalımın başta gelen nedenlerinden biri de, verginin bu mali, sosyal ve ekonomik işlevlerinin yalnızca yönetsel karar ve önlemlerle yerine getirilmeye çalışılması, yasal düzenlemeleri gerektiren önlemlerin sürekli olarak ertelenmesidir.

Bunun sonucu olarak III. Beş Yıllık Plan döneminde vergi gelirlerinde gözlenen artışlar plan hedeflerinin gerisinde kalmış ve vergi gelirleri ekonomideki gelişmeleri izleme özelliğini geniş ölçüde kaybetmiştir.

Gerçekten, vergi gelirlerindeki gerçekleştirmeler ortalama olarak II. BYP döneminde % 9,9 oranında hedeflerin gerisinde kalırken, bu oran III. BYP döneminde % 17,5 e yükselmiştir. 1978 yılında geride kalış oranı % 2,4 e düşmüştür. Ancak bu, hedefin önceki gerçekleştirmeler dikkate alınarak daha gerçekçi saptanmasından ileri gelmiştir (Tablo 1).

III. BYP döneminde vergi gelirlerinde gözlenen, ancak plan hedeflerinin oldukça gerisinde kalan artışlar, daha çok kamu harcamalarının (özellikle cari harcamalar içinde personel giderleri) dışalımının, istihdam düzeyinin, fiyatların ve buna bağlı olarak ücretlerin yükselmesinden kaynaklanmaktadır (Bu konu ile ilgili bazı göstergeler Tablo 2 ve 3 de yer almıştır).

Bu durumun doğal bir sonucu olarak kamu harcamaları sağlıklı olmayan kaynaklardan finanse edilerek, bütçe dışı bir takım kaynak ve fonların bütçe yoluyla ekonomiye enjekte edilmesi gibi, en acı sonuçları çoğu zaman yaşanmış bir yola başvurulmuştur.

Tablo 2 de de görüleceği gibi, vergi gelirlerinin konsolide bütçe giderlerini karşılama oranı son yıllarda devamlı düşüş göstermiş ve 1977 yılında, son 7 yılın en düşük oranı olan % 71,1 e inmiştir.

Kamu finansmanında izlenen bu yol ekonomideki enflasyonu daha da körüklemiş ve vergi yükünün gelir grupları arasındaki dağılımında, ücretliler bakımından esasen var olan adaletsizliği büyük boyutlara ulaştırmıştır.

Öte yandan, vergi yasalarının uygulamadaki etkinliğini iyice yitirmeye başladığı, ekonomideki gelişmelerin kamu gelirlerin gereken

ölçüde yansımadığı, vergi yönetim, denetim ve yargısının işlerliğini geniş ölçüde kaybettiği ve bu yüzden vergi uyumsuzluklarının hızla artarak mali yargı ve takdir organlarında büyük yığılmaların ortaya çıktığı bugün herkesçe kabul edilen gerçeklerdir. Şöyle ki :

1973 yılı sonu itibariyle mali yargı mercilerinde (Takdir komisyonları dahil) bekleyen uyumsuzluk konusu dosya sayısı 1 milyon 160 bin adet ve bu dosyalarda yer alan vergi ve ceza tutarı (tarhiyat) 12 milyar 400 milyon liradır. Bu tür uyumsuzluklar ortalama 5-7 yıl sürmekte ve yine ortalama olarak tarh edilen vergi ve ceza toplamı % 46 oranında yani 5 milyar 704 milyon lira olarak kesinleşmektedir. (tahakkuk) Bu şekilde tahakkuk eden vergi alacağı ortalama 3 yıl içinde ve ancak % 32 oranında, yani 3 milyar 968 milyon lira olarak tahsil edilebilmektedir. Bir başka ifadeyle, bu günkü 12 milyar 400 milyon liralık uyumsuzluk konusu alacak, ancak 8-10 yıl sonra ve yalnızca 1/3 oranında tahsil edilebilecektir. 8-10 yıl içinde para değerinde ortaya çıkabilecek düşüş dikkate alınırsa, reel kamu gelirin çok daha düşük bir düzeyde kalacağı açıktır.

Bu görünüm her halde düşündürücü olmalıdır.

Vergilemeye ilişkin sorunların ulaştığı bu boyutlar karşısında, vergi sistemimizin bütünüyle yeniden gözden geçirilmesi ve verginin mali, ekonomik ve sosyal işlevlerine uygun köklü düzenlemelere gidilmesi artık kaçınılmaz duruma gelmiştir.

Bu amaçlar doğrultusunda hazırlanan ve önemli yenilikleri içeren Vergi Tasarısı henüz yasalaşmamıştır. Bu Tasarının yasalaşması, vergileme alanında çok önemli bir aşama olacaktır.

Bu tebliğimizde, anılan Tasarıdan çok, uzun dönemde Türk Vergi Sisteminde yapılması gerekli yeni düzenlemeler üzerinde duracağız.

II. VERGİ YÖNETİMDE YENİDEN DÜZENLEME :

Vergilemede vergi yasaları kadar bu yasaları uygulayacak yönetimin yeniden örgütlenmesi, yerleşme sorunlarının hızla çözülmesi, araç ve gereç ihtiyacının karşılanması ve mekanizasyonu

ile bu yönetimde görevli personelin, eğitim ve görevden ayrılmayı önleyecek koşulların sağlanması gibi yollarla, etkinliğinin artırılması da büyük bir önem taşımaktadır.

A) Vergi Yönetimi :

Bugünkü uygulamada Devletin vergi yönetimi Maliye Bakanlığı (Gelirler Genel Müdürlüğü) ve Gümrük ve Tekel Bakanlığı (Gümrükler Genel Müdürlüğü) bünyesinde örgütlenmiştir.

Gümrük ve Tekel Bakanlığı Gümrük Başmüdürlük, Müdürlük ve Memurlukları vasıtasıyla yalnızca dışalımdan alınan vergilerin (Gümrük vergisi, ithalde alınan istihsal vergisi, ithalde alınacak damga resmi, rıhtım resmi ve belediye hissesi) tahsiline yetkilidir. (Bu vergiler, gümrük idarelerinde görevli Maliye Bakanlığına bağlı gümrük saymanlarınca tahsil edilir). Bunların sayısı 29'dur.

Buna karşılık Maliye Bakanlığına bağlı vergi daireleri öteki tüm vergi gelirlerinin tarh, tahakkuk ve tahsili ile görevlidir. Halen Maliye Bakanlığına bağlı 280 bağımsız ve 462 bağlı (Malmüdürlüğü) vergi dairesi bulunmaktadır.

Bunların dışında Maliye Bakanlığına bağlı olup genel bütçeli dairelerde görev yapan 229 mülki, 71 askeri kurum saymanı bulunmaktadır. Bunlar da görev yaptıkları dairelerin işlemleriyle ilgili vergileri tahsil ederler. Genel bütçe gelirlerinin tahsil edildiği dairelere göre dağılımı Tablo 4 de gösterilmiştir.

Tablodan da görüleceği üzere, genel bütçe gelirlerinden vergi dairelerince tahsil edilen kısım, yani en önemli gelir toplama örgütü olan vergi dairelerinin etkinliği gdererek azalmaktadır.

Vergi yönetiminin bu tür görünümüne sahip oluşu, çeşitli sorunlar yaratmakta, tutarlı ve uyumlu bir vergi politikası uygulanmasını güçleştirmektedir.

Bu konuda iki yönde yeniden düzenlemeye gidilmesi düşünülebilir.

1 — Gelir idaresinin, iç (Gelirler Genel Müdürlüğü) ve dış (Gümrükler Genel Müdürlüğü) gelir idarelerini içerecek biçimde en azın-

dan KİT statüsünde bir kuruluş olarak - il idaresinin de dışına çıkarılmak suretiyle örgütlenmesi ve Maliye Bakanlığına bağlanması.

2 — Maliye, Gümrük ve Tekel Bakanlıklarının birleştirilerek, Maliye ve Hazine Bakanlıkları olarak yeniden iki bakanlığa bölünmesi. Bu takdirde katma bütçeli bir idare olan Tekel Genel Müdürlüğü aynen veya KİT statüsüne dönüştürülerek ilgili başkanlığa bağlanabilir.

Kanımızca, gerçek anlamda bir ihtisas alanı olan gelir idaresinin etkin ve verimli bir hizmet yürütebilmesi, genel idareden bağımsız olabileceği ve personeliyle bütünleşebileceği bir statüye kavuşturulmasını zorunlu kılar. Bu bakımdan bu alandaki düzenlemenin birinci alternatif doğrultusunda olması gerekir.

B) Personel ve Eğitim :

Bugün gelir idarelerinde 28 bin dolayında personel çalışmaktadır. Verginin özellikle piyasada aranan eleman olması, görevden ayrılışları giderek arttırmaktadır. Gelir idaresinde yıllık memur değişme hızı % 15'in üstündedir. Bu oran özellikle büyük illerde % 20 nin de üstüne çıkmaktadır.

Öte yandan, sürekli olmayan yükümlülükler de dikkate alındığında, yalnızca vergi daireleri takriben 16 milyon yükümlüye ait işlemlere bakmak durumundadır (Tablo 5). Her yükümlünün yılda en az 3 defa (büyükçe bir kısmının her ay) vergi dairesiyle işi olduğu var sayılsa, vergi dairelerinin her yıl Türkiye nüfusundan daha büyük sayıda bir yükümlü sayısı ve işlem paketi ile karşı karşıya bulunduğu gerçeği ortaya çıkar. Bu ölçüde bir iş hacmi, iyi bir örgütlenme ve teknik donanım yanında, yeterli ölçüde eğitilmiş personeli de zorunlu kılar.

Eğitim konusuna, denetim elemanları dışında bugüne kadar gereken önem verilmemiştir. Oysa, yasal düzenlemeye gidilme bile, eğitim yoluyla da vergi yasalarının etkinliğini ve işlerliğini belirli ölçüde arttırma olanağı her zaman vardır. Devletin başarısının memuruna, memurun başarısının ise eğitime bağlı olduğu gerçeğini unutmamak gerekir.

Bu alanda yapılacak ilk ve en önemli düzenleme, öncelikle mali idaredeki elemanlara yüksek öğrenim ve ihtisas eğitimi olanağı sağlanmak üzere Maliye Bakanlığına bağlı bir yüksek okulun kısa sürede faaliyete geçirilmesi ve orta öğretim düzeyinde eğitim veren Maliye Okulunun bugünkü 150-200 kişilik kapasitesinin en az 1000'e çıkarılması olmalıdır. Bu konuda Bakanlığımızda gerekli çalışmalar yapılmaktadır.

Ancak, sorun eğitimle de bitmemektedir. Eğitilmiş personele talebin daha da çok olacağı bir gerçektir. Bu bakımdan, vergici için uygun bir ücret statüsü saptanması ve halen «genel idare hizmetleri sınıfı» içinde yer alan bu personel için, «mali hizmetler sınıfı»nın kurulması gerekir. Bu konu özellikle vergi denetim hizmetleri yönünden büyük bir önem taşımaktadır.

C) Otomasyon :

Gelir idaresinin nicel ve nitel olarak artan iş hacmi, manuel sistemden bilgi işlem makinalarının kullanımına geçişi zorunlu kılmaktadır. Bu geçiş önce yarı otomatik muhasebe makinelerinin devreye sokulması, daha sonra da tam otomatik sistemin uygulanması biçiminde olmalıdır. Coğrafi bakımdan da yine kademeli bir uygulama gerekli olacaktır.

Bilgi işleme geçilen il veya bölgelerde, vergi dairelerinin yalnızca verginin tarh ve tahakkukuyla uğraşması ve dışa dönük çalışmalara ağırlık verilmesi, buna karşılık o il veya bölgedeki tahsilatın tek bir merkezden yürütülmesi olanağı doğacaktır.

Otomasyon aynı zamanda merkezi bir arşivin oluşturulmasına ve vergi denetimine katkıda bulunacaktır.

Bakanlığımızda bu konuya ilişkin çalışmalar, OECD ve F. Almanyaya ile de işbirliği yapılarak sürdürülmekte ve 4 ana proje ile 22 alt proje üzerinde çalışılmaktadır. Ayrıca 1976 yılı gelir vergisi yıllık beyannamelerinin tümünün bilgi girişi yapılarak, bu konuda son derece sağlıklı ve çok değişik değerlendirme ve araştırmalara olanak hazırlayacak ayrıntılı veriler elde edilmiştir.

Bu verilerin bazıları Tablo 6 ve 7 de gösterilmiştir. Bu vesileyle

söz konusu tabloların birlikte değerlendirilmesinin birkaç ilginç sonucunu vurgulamakta yarar vardır.

Gelir dilimlerine göre mükellef sayısı ve ödenen vergiler :

Gelir grupları	Yükümlü Sayısı	Oranı %	Ödediği Vergi (Milyon TL.)	Yükümlü başına Oranı %	Yıllık V. (TL.)
2.500 liradan az gelir bildirenler	80.658	8,3	6,3	0,04	77,90
5 bin liradan az gelir bildirenler	154.433	15,6	16,2	0,1	104,90
10 bin liradan az gelir bildirenler	353.700	36,0	142,8	0,9	403,70
25 bin liradan az gelir bildirenler	660.875	67,4	967,1	6,3	1.463,40
55 bin liradan az gelir bildirenler	828.390	84,9	2.458,9	16,0	2.968,30
Genel Toplam	872.664	100,00	15.365,1	100,00	15.797,—

Görüldüğü gibi;

— 80 bin yükümlü 2,500 liradan az gelir beyan ederek kişi başına yılda ortalama 77,90 ve ayda ortalama 6,50 lira,

— 154 bin yükümlü 5 bin liradan az gelir beyan ederek kişi başına yılda ortalama 104,90 ve ayda ortalama 8,70 lira,

— 353 bin yükümlü 10 bin liradan az gelir beyan ederek yılda ortalama 403,70 ve ayda ortalama 33,60 lira,

— 660 bin yükümlü 25 bin liradan az gelir beyan ederek yılda ortalama 1.463,40 ve ayda ortalama 122 lira,

— 828 bin yükümlü 55 bin liradan az gelir beyan ederek yılda ortalama 2.968,30 ve ayda ortalama 247,40 lira,

vergi ödemektedir.

Bu rakamlardan; beyannameli yükümlülerin ödediği gelir vergisinin, çok anlamsız bir düzeye indiği ve vergi olmaktan çıkıp, bir ne-

vi «gönlün istediği miktarda ödenen yardım»a dönüştüğü sonucunu çıkarmak, herhalde abartılmış bir değerlendirme olmayacaktır.

III. VERGİ YASALARINDA REFORM :

Vergi yasalarında reform yapılması bugün artık kaçınılmaz bir duruma gelmiştir. Ancak, reformun kapsamına ve konularına geçmeden önce, bu düzenlemelerin hangi temel ilkelere dayandırılması gerektiği üzerinde kısaca durmakta yarar vardır.

A) Vergi Reformunun İlkeleri :

Vergi yasalarında uzun dönemde yapılacak köklü düzenlemelerin başarılı olabilmesi için belirli temel ilkelerin benimsenmesi zorunlu görülmektedir. Bu ilkeleri şu şekilde özetleyebiliriz.

1 — Vergi sistemimizin bir numaralı sorunu yasal düzenlemeyi gerçekleştirmede karşılaşılan güçluktur. Bu konuda gerekli anayasal düzenlemeye gidilerek, vergi yasalarının daha hızlı veya periyodik bir biçimde Meclislerden geçirilebilmesi yolu açılmalıdır. Bu konuya dördüncü bölümde ayrıca değinilecektir.

2 — Gelir vergisi ve istihsal vergisi ile Vergi Usul Kanunu, vergi sistemimizin temelini oluşturur. Vergi reformu öncelikle bu alanlarda yapılmalı diğer vergilerde yapılacak düzenlemeler temel vergilerle mutlaka uyumlu olmalıdır.

3 — Vergi yasalarında gelir esnekliğini sağlama açısından, ölçü esasına göre vergilendirme yerine vergi tekniğinin olanakları ölçüsünde değer esasına göre vergilendirme temel ilke olarak benimsenmelidir.

4 — Vergilerden çeşitli kamu idare ve kuruluşlarına pay verilmesi uygulaması sınırlandırılarak, bunun yerine özellikle yerel yönetimler, temel işlevlerini görebilmelerini sağlayacak kendi öz kaynaklarına kavuşturulmalıdır.

5 — Vergi denetimi, muhasebe tekniğinde ve bilgi işlemde gözlenen gelişmeler de dikkate alınarak kadro, kapsam ve yöntem yönünden yepyeni bir yapıya kavuşturulmalıdır.

6 — Adli ve idari yargıdan ayrı olarak bağımsız bir vergi yargısı kurulmalıdır.

7 — Yasal düzenlemelerde gözetilmesi gereken en önemli unsurlardan birisi de işlemlerde basitliğin sağlanmasıdır. Kanımızca basitlik en az adalet kadar önemli bir unsurdur.

8 — Ve nihayet, yalnızca dolaylı vergilerle değil, dolaysız vergiler de gelir dağılımındaki adaletsizliği törpüleyici, ekonomik büyümeyi ve döviz kazandırıcı işlemleri özendirici yönde etkili bir araç olarak kullanılmalıdır.

B) Vergi Reformunun Kapsamı :

1 — Gelir Üzerinden Alınan Vergiler :

Bu vergiler içinde en büyük ağırlığı şüphesiz gelir vergisi taşımaktadır.

Yaklaşık olarak 1 milyon 400 bin beyannameli ve 881 bin götürü yükümlü ile 3,5 milyon ücret erbabını kapsamına alan gelir vergisi, vergi sistemimiz içinde gerek mali ve gerekse sosyal ve ekonomik etkileri açısından en önemli yer almaktadır. 1978 bütçe yılında tahsili öngörülen toplam 240 milyar 331 milyon lira vergi gelirinin 108 milyar 800 milyon lirasını (% 45,27) gelir vergisinin oluşturduğu, bu gelir vergisinin de % 67 sini ücretlilerin ödediği dikkate alındığında, bu verginin önemi daha iyi anlaşılacaktır.

1.1.1961 tarihinde yürürlüğe giren ve halen yürürlükte bulunan 193 sayılı Gelir Vergisi Yasasında bugüne kadar 15 den fazla yasa ile değişiklik yapılmış olmasına rağmen amaçlanan gelişme sağlanamamıştır.

Mevcut sistemin vergide eşitlik ve adalet ilkelerine ters düştüğü, gelir artışlarını kendiliğinden izleyecek yapıya sahip bulunmadığı, bugünkü sistemde tarımsal gelirlerin yeterince kavranamadığı, fiyat yükselişlerinin etkisiyle artan parasal gelirlerin daha üst gelir dilimlerinde vergilendirilmesinin, aslında ödeme güçleri artmış olan bu grupların vergi yükünü ağırlaştırdığı ve bir takım sosyal içerikli istisnaların anlamını yitirdiği bir gerçektir.

a) Kanımızca gelir vergisinin en önemli sorunu tarifiedir. Mevcut tarife bir yandan vergi kaçakçılığını çekici duruma getirmekte, bir yandan da bir nevi çoğaltan etkisi yaparak, «soğuk müterakkiyet» nedeniyle gelir dağılımındaki dengesizliği daha da artırmaktadır.

Tarifenin en azından reel olarak 1963 deki durumuna getirilmesi ve ücretler için daha da yumuşak ayrı bir vergi tarifi düzenlenmesi, ayrıca tarifelerin belirli bir esnekliğe kavuşturulması (örneğin, her iki yılda bir tarife dilimlerinin belirli oranda artırılması) gerekir.

b) Gelir vergisinin ikinci önemli sorununu indirim hadleri oluşturmaktadır. En az geçim indirimi ve özel indirimin toplam olarak ve dengeli bir biçimde asgari ücret düzeyine çıkarılması uygun olacaktır.

c) Gelir vergisinin üçüncü önemli sorunu götürü vergilendirme ve tarım kazançlarının vergilendirilmesidir. Aslında bu iki konu gelir vergisinin milli gelir içinde oturtulduğu tabanda vergi ağının kavrayamadığı ve gelir vergisinin tabanını adeta kemiren birer boşluk görünümündedir.

Mevcut vergilendirme biçimi götürü yükümlülerle tarım kazancı sahiplerinden çok, bunlarla ilişkide bulunan öteki yükümlü gruplarının vergi kaçırmasına yol açmaktadır.

Bu bakımdan, götürü vergilendirmenin Tasarıda öngörüldüğü biçimde Götürü hasılat gerçek gider» ilkesine göre yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Bu yöndeki düzenleme ayrıca katma değer vergisine geçiş için de önemli bir aşama olacaktır.

Tarım kazançlarının da götürü olanlar yönünden, belirli ölçüde götürü gider de kabul edilmek koşuluyla aynı ilkeye göre vergilendirilmesi, buna karşılık defter tutma sınırları genişletilerek orta ve büyük çiftçilerin gerçek usulde vergilendirilmesi gerekir.

d) Gelir vergisinde yapılması gerekli başka önemli bir düzenleme de peşin ödemeye geçişle ilgilidir. Ücretlilerle öteki kazanç sahipleri arasında, verginin farklı dönemlerde ödenmesinden doğan adaletsizlik bu yolla bir ölçüde giderilebilir. Tasarıda öngörülen yaygın stopaj, peşin ödemeye geçişin bir aşaması sayılabilir.

e) Gelir vergisinde otokontrol araçlarının geliştirilmesi ve işlerliğinin artırılması büyük bir önem taşımaktadır. Tasarıda öngörülen «hayat standardı esas» bu konuda önemli bir yeniliktir.

f) Nihayet, gelir vergisinde döviz kazandırıcı işlemleri özendirmek amacıyla, mal ve hizmet ihracından doğan kazançların belirli ölçüde vergiden istisna edilmesi ve bu vergide yer alan öteki istisna ve muafıkların anlamlı bir düzeye çıkarılarak yeterli esnekliğe kavuşturulması gerekmektedir.

g) Gelir vergisinde yukarıda öngörülen düzenlemeler kurumlar vergisiyle birlikte değerlendirilmelidir. Bu noktada en önemli unsur, kurum kazançlarından stopaj yapılmasına son verilerek (GVG. Md: 96), kurumlar vergisi oranının % 25 den % 45-50 ye çıkarılmasıdır. Bu değişiklik bir yandan Türk girişimcilerin yurt dışındaki yatırımlarını özendirecek, bir yandan da ülkemiz çıkarlarına uygun görülen yabancı sermayenin Türkiye'ye gelmesine ortam hazırlayacaktır.

h) Gelir üzerinden alınan vergilerden olan mali denge vergisi, bir vergi zammı niteliğindedir. Bu bakımdan söz konusu verginin uzun dönemde kaldırılması gerekir.

k) Yine gelir üzerinden alınan vergilerden sayılan gayrimenkul kıymet artışı vergisi, aslında gelir vergisinde «sair kazanç ve iratlar»ın vergilendirilişinin bir uzantısı niteliğindedir. Bu bakımdan, söz konusu verginin de gelir vergisine monte edilerek yürürlükten kaldırılması veya sair kazanç ve iratlarla birlikte «sermaye kazançları vergisi»ne dönüştürülmesi gerekir.

2 — Servet ve Servet Transferi Üzerinden Alınan Vergiler :

a) Bu vergilerin başında emlak vergisi gelmektedir. 1972 yılındanberi uygulanmakta olan «vergi değerine göre beyan esas», kanımızca başarılı olamamış, idareye ve yükümlülere büyük külfetler getirmiştir. Bu sistemin başarılı olabilmesi yeterli düzeyde ve sağlıklı vergi değerlemesinin yapılmasına bağlıdır. Bu günkü koşullarda bunun da hemen hemen olanaksız olduğu görülmektedir.

Bu bakımdan emlak vergisinin uzun dönemde objektif ölçülere (emlakın yüzölçümü, cinsi, yeri, niteliği gibi) dayalı, gerekli esnek-

liğe sahip, spesifik bir vergiye dönüştürülerek-yerel niteliği de dikkate alınmak suretiyle-bütün yerel yönetimlere devredilmesi uygun olur.

b) Emlâk alım vergisi yapısı nedeniyle gelir ve kurumlar vergisiyle çelişmekte ve bu vergileri bir bakıma kemirmektedir. Bu verginin uzun dönemde de uygulanmakla beraber, oranının düşürülmesi ve objektif ölçülere göre asgari vergi ile takviye edilmesi gerekir.

c) Taşıt kullanımından alınan motorlu kara taşıtları ve taşıt alım vergileri, en çok iyileştirmeye gerek gösteren vergilerin başında gelmektedir. 1978 yılında, 1 milyon 200 bini bulan motorlu kara taşıtından (traktörler hariç) alınabilecek olan taşıt alım vergisi (yalnızca iktisaplardan) 1 milyar 500 milyon, motorlu kara taşıtları vergisi ise 420 milyon lira olmak üzere, toplam olarak sadece 1 milyar 920 milyon liradır (Tablo 8).

Bu vergilerin de Tasarıda öngörüldüğü biçimde «cc» esasına göre veya daha uzun dönemde, kısmen götürü olmak üzere «değer esasına»na göre yeniden düzenlenerek yeterli etkinliğe kavuşturulması gerekir.

3 — Mal ve Hizmetlerden Alınan Vergiler :

a) Bu gruba giren vergiler alanında yapılacak en önemli düzenleme Katma Değer Vergisi Sistemine geçiş olacaktır.

Bugünkü gider vergileri rejimi (özellikle istihsal vergisi), 1957 den beri süre gelen uygulaması sırasında çok çeşitli eleştirilere uğramıştır. İstihsal Vergisi, sanayi ve yatırımlar üzerinde olumsuz etkileri bulunan ve tüketici yönünden tersine müterakki (regresif) olan bir sistemdir. Verginin teknik yönden uygulanmasında da sanayi geliştikçe çeşitlenen ürünlerin, verginin konusuna girip girmeme noktasında sürekli sorunlar çıkmakta ve uyuşmazlıklar doğmaktadır. Kısaca, İstihsal Vergisi gelişen ekonomik bünyemize ayak uyduramamakta, aksine ayak bağı olmaktadır.

Bu bakımdan, istihsal, işletme ve benzeri dolaylı vergilerin yürürlükten kaldırılarak, bunların yerine Katma Değer Vergisine geçilmesi, artık zorunlu duruma gelmiş bulunmaktadır.

Katma Değer Vergisinin Sistemimize getireceği başlıca yenilikler şunlardır. (Hazırlanan 4. Tasarıya göre) :

— Bu verginin yürürlüğe girmesiyle Türkiye muamele vergileri alanında Cumhuriyet tarihinin en önemli reformunu yapmış olacaktır. Böylece 1950 lerde gelir üzerinden alınan vergilerde yapılan reforma gider vergileri reformu ile tamamlanmış olacaktır.

— Katma Değer Vergisi, Türk ekonomisinin bugün başlıca problemlerini teşkil eden yatırımların arttırılması ve ihracatın özendirilmesi bakımından büyük olanaklar sağlamaktadır.

— Sermaye malları üzerindeki vergi indirilebileceğinden, yatırımlara yönelik talep artacak ve dolayısıyla üretim artışı daha da hızlanabilecektir.

— İhracat mutlak istisnaya tabi olduğundan, ihraç mallarımız (özellikle sanayi ürünleri) vergi yükünden arınmış olarak dış pazarlarda rekabet gücü kazanacaktır.

— Tarım sektörü vergiden istisna edilmiştir. Ancak, seçimlik mükellefiyet hakkı tanınarak, bu hakkı kullananların girdi vergilerini bir ölçüde hazineye geri almaları ve dolayısıyla entansif tarımın özendirilmesi sağlanmış olmaktadır.

— Deniz, hava ve demiryolu ulaşım sektörü özendirilmiştir. Dolayısıyla bu sektörün gelişmesi hızlanabilecektir.

— Ön vergi indirimi sayesinde mükerrer vergilendirme ve verginin bir maliyet unsuru olması önlenmiştir.

— İndirim için verginin faturada ayrı gösterilme zorunluğu, otokontrol olanağı sağlayacak ve bu durum KDV ile birlikte gelir ve kurumlar vergilerinin de verimliliğini arttıracaktır.

Öte yandan, Tasarıda KDV sisteminin gelir vergisine paralel olarak kurulması ve yerleşmiş müesseselerden geniş ölçüde yararlanılması öngörülmüştür. Bu nedenle, KDV ye geçiş sorun yaratmayacaktır.

b) Damga vergisi ve harçlar, ülkemizde yayılı muamele vergilerinin başarılı örneklerinden sayılabilir. Ancak, kapsamlarının genişliği ve spesifik tarifelerinin çokluğu çeşitli sakıncalar yaratmaktadır.

Bu bakımdan, KDV sstemine geçildikten sonra bu vergilerin, kapsamının daraltılması ve kısmen yerel yönetimlere devredilmesi uygun olur.

c) KDV sistemine geçinceye kadar Tasarıda öteki dolaylı vergiler alanında öngörülen düzenlemeler yeterlidir.

d) Ancak hemen her ülkede yüksek oranda vergilendirilen bir takım mal gruplarının KDV yürürlüğe girdikten sonra da ekstra bir harcama vergisine tabi tutulmaları gerekli olacaktır. Petrol ürünleri, tek el maddeleri ve özel taşıtlar bu tür malların başında gelmektedir.

Bugün bu mallardan üretim aşamasında alınan vergiler son derece yetersiz bir düzeydedir. Hemen her ülkede özellikle tek el maddeleri ve petrol ürünleri yüksek oranda vergilendirilmektedir. Bu ürünlerde vergi yükü çoğu ülkede % 60 ı aşmakta, hatta % 100 e varmaktadır. Oysa Türkiye'de 1978 yılında petrol ürünlerindeki verai yükü % 18 (Akaryakıt Fiyat İstikrar Fonunun halen yaklaşık 6 milyar lira borç bakiyesi bulunduğu dikkate alınırsa bu oran % 9-10 a düşmektedir), Tek el maddelerinde ise % 36,8 den ibarettir (Tablo 9).

4 — Dış Ticaretten Alınan Vergiler :

Bu gruba giren vergilerin (Gümrük Vergisi, İthalde Alınan İstihsal Vergisi, İthalde Alınacak Damga Resmi, Rıhtım Resmi ve Belediye Hissesi) toplum vergi gelirleri içerisindeki payı ve ithalata olan oranı giderek azalmaktadır. 1971 de ithal vergilerinin toplam vergi gelirlerine oranı % 30,6 ve toplam ithalata oranı % 45,1 iken, bu oranlar 1978 de sırasıyla % 16,5 ve % 35,3 e inmiştir (Tablo 10).

İthal vergileri hasılatında gözlenen bu sürekli düşüşün asıl nedenleri, doğrudan doğruya ithalatın yapısı ve ithal vergilerinin uygulanmasıyla ilgili olan aşağıdaki noktalarda toplanmaktadır.

a) Spesifik olarak vergiye tabi tutulan maddelerin (özellikle petrol) ithalatımızdaki payı giderek artmaktadır.

b) Özellikle 70'li yıllarda teşvik belgeli yatırımlarla indirimli gümrük vergisi (474 sayılı Kanunun 2 nci maddesine dayanılarak sağlanan indirim ve muafiyetler) uygulaması yaygınlık kazanmıştır (Tablo 11, 12).

c) Katma Protokol gereğince AET orijinli ithalata gümrük vergisi indirimi uygulanmıştır (Bu indirimlerin ilki 1.9.1973 ikincisi ise 1.1.1976 tarihlerinde yapılmış, 1.1.1978 tarihinde yapılması gereken üçüncü indirim ise ertelenmiştir). Bu indirimlerin neden olduğu vergi kaybı 1977 yılında 1 milyar 935 milyon lira olmuştur (Tablo 13).

d) Daha çok idarenin yetersizliğinden kaynaklanan vergi kayıp ve kaçağı artmıştır.

İthal vergilerinde gözlenen bu olumsuz gelişme daha genelde ülkemizin sanayileşme stratejisiyle de yakından ilgilidir. Ülkemizdeki temel sanayiler hammadde yönünden genellikle dışa bağımlı olduğundan, çeşitli nedenlerle ortaya çıkan -çoğu zaman da empoze edilen- ithal maliyetindeki artışlar, iç fiyat baskısı nedeniyle genellikle vergiden fedakârlık edilerek karşılanmaktadır.

Başka bir deyişle, dışa bağımlı sanayileşmenin yol açtığı ithal edilmiş enflasyonun (maliyet enflasyonu) bedelini, çoğu zaman Devlet ödemek zorunda kalmaktadır. Bu durum aynı zamanda ithal vergilerinin koruyucu karakterine de ters düşmektedir.

Mali ve koruyucu etkilere sahip ithal vergilerinin kamu finansmanı ve ekonomimiz için vazgeçilmez önem taşıdığı açıktır. Bu bakımdan ithal vergileri konusunda aşağıdaki düzenlemelere gidilmesi gerekir.

a) Bugünkü görünümüyle gümrük hattımız - hiç değilse belirli bölgelerde - ekonomimizin «yumuşak karnı»nı oluşturmaktadır. Bu boşluk kontrol altında alınmadıkça, içte ve dışta tutarlı ve istikrarlı bir ekonomik ve mali politika uygulama ve paramızın değerini koruma olanağı yoktur.

Bugün ülkemizde en yaygın kaçakçılık türü gümrük kaçakçılığıdır. Bu kaçakçılık yalnızca yabancı malların pazarımızı istila etmesi ve yerli sanayii baltalamasıyla kalmamakta, aynı zamanda döviz kaçakçılığını ve kendisine finansman kaynağı ve pazarlama olanağı sağlayan vergi kaçakçılığını (İç gelirler) körüklemektedir.

Şu halde, ithal vergileri konusunda ilk ve en önemli önlem, gümrük idarelerinin (gümrük muhafaza teşkilâtı dahil) yukarıdaki öneriler doğrultusunda yeniden düzenlenmesi olmalıdır.

b) Gümrük Kanununda yer alan bağış yoluyla gelen eşya muafiyeti hiç değilse taşıtlar yönünden kaldırılmalıdır.

c) Halen en büyük ithal kalemini oluşturan petrolün (ürün olarak) gümrük ve istihsal vergisi ölçü esasına göre alınmaktadır. Bu durum anılan vergilerin fiyat hareketlerini izleyememesi ve fiyat içinde vergilerin payının giderek azalması sonucunu doğurmaktadır. Daima bir sübvansiyon kaynağı gözüyle bakılan «Akaryakıt Fiyat İstikrar Fonu»nun ise verginin yerini alamıyacağı açıktır (1976 yılında 92,9 milyar liralık toplam ithalatın 17,8 milyar lirası, 1977 yılında ise 104,8 milyar liralık toplam ithalatın 30,6 milyar lirası petrol ithalatına aittir).

Bu bakımdan, petrol ürünlerinin tüm vergiler yönünden ölçü esası yerine, değer esasına göre vergilendirilmesi yoluna gidilmelidir.

d) Gümrük vergisi ile ithalde alınan istihsal vergisi arasında muafiyetler yönünden paralellik kurulmalı ve gümrük vergisine tabi olan her eşya istihsal vergisine de tabi tutulmalıdır.

e) 474 sayılı Kanun (madde : 2) gerekli esnekliğe sahip olmadığından, bu Kanuna göre yapılan gümrük vergisi indirimi veya muafiyeti (bu takdirde ithal eşyası tüm vergilerden muaf olmaktadır), gereksiz ithalâta (döviz kaybı) ve haksız kazançlara yol açmaktadır (Halen 250 kalem mal bu indirim ve muafiyetten yararlanmaktadır).

İndirimin yalnızca gümrük vergisinde değil, bağlı vergilerde de yapılabilmesi ve uygulamanın objektif kurallara bağlanması için gerekli yasal değişiklik yapılmalıdır (2171 sayılı Yetki Kanunu bu olanağı vermektedir).

f) Yürürlükteki hükümlere göre değerlendirildiğinde, tüm ithal vergilerinin oluşturduğu «gümrük duvarı» aslında oldukça yüksektir.

Bu durum kaçak ithalatı çok çekici yapma dışında, bir yandan gümrük duvarının delinmesi ve adeta «aralıklı briketten örülmüş bir duvar» görünümü veren muafiyetlerin yaygınlaşmasına neden olmakta, bir yandan da yalnızca iç pazara yönelik-genellikle tüketim malı üretimini öngören ve önemli bir teknoloji getirmeyen, aksine

dışa bağımlılığı daha da arttıran-yabancı sermaye yatırımlarını özendirmektedir.

Bu nedenle ithal vergilerine ilişkin bağımsızlık rejiminin yeniden gözden geçirilmesi ve ekonominin ihtiyaç duyduğu efektif korumanın gerçekleştirilmesi gerekir.

g) AET'ye karşı olan yükümlülüklerimizden gümrük vergisi indirimi, ortak gümrük tarifesine (OGT) uyum ve fark giderici vergi uygulaması, bugünkü durumda ithalat yönünden AET'ye daha bağımlı duruma gelmemiz sonucunu doğurmaktadır. Bu bakımdan, AET ile ilişkiler yeniden gözden geçirilinceye kadar bu yükümlülükler ertelenmelidir.

Buna karşılık, Katma protokolün 16 ncı maddesine dayanılarak, «mali nitelikli vergiler»in indirim dışı tutulması amacıyla, bu nitelikli malların gümrük vergisi oranlarının eski düzeye çıkarılması gerekir. Aslında bu konuda çok geç kalınmış ve bir yükümlülüğümüz olmadığı halde, AET'ye 1971 yılından beri gümrük vergisi indirimi uygulanmıştır.

h) Bir gümrük vergisi zammı niteliğinde olan ve geçici olarak uygulanan ithalat damga resmi, katma değer vergisi uygulanmaya başlandıktan sonra veya öngörülecek 5 yıllık geçiş döneminin bitiminde yürürlükten kaldırılmalıdır.

5 — Yerel Yönetim Vergileri :

Yerel yönetimlerin özellikle hızlı kentleşme nedeniyle, sorunları ve üstlendikleri görevler, son yıllarda hızlı bir artış göstermiştir. Bir benzetme yapmak gerekirse, denilebilir ki, kent nüfusu aritmetik dizi ile artarken, kentin ekonomik ve sosyal sorunları geometrik dizi ile artmaktadır.

Bu bakımdan, yerel yönetim vergilerinin ve özellikle Belediye Gelirleri Kanununun yeniden düzenlenmesi bir zorunluluk haline gelmiştir.

Yerel yönetim vergilerinin toplamı 1978 yılında 11,6 milyar liradan ibarettir. IV. BYP da 1983 yılında sabit fiyatlarla bu gelirin 23,1 milyar lirayı bulması öngörülmüştür (IV. BYP, Tablo 15).

Meclislerde bulunan Tasarı bu konuda önemli hükümleri içermektedir. Tasarının yasalaşması bu alanda ilk ve önemli aşama olacaktır.

b — Vergi Usul Hukuku :

Vergi usul hukukuna ilişkin düzenlemeler tüm vergileri ilgilendirdiğinden, ayrı bir önem taşımaktadır. Bu alanda yapılması öngörülen düzenlemeler şunlar olmalıdır.

a) Ekonomideki mal ve hizmet dolaşımının belgelendirilmesi ve belirli belgelerin Devlet veya ilgili kuruluşlarca bastırılması yoluyla yeni belge düzeninin kurulması gerekir.

b) Vergi incelemelerinde, delil konusuna gerçekçi bir içerik kazandırılarak, biçimsel delil sisteminden ekonomik delil sistemine geçilmelidir.

c) Özellikle emlak üzerinden alınan vergilerde «değerleme-takdir» ikiliğine son verilmeli ve bu grup vergilerin tümü için değerlendirme yöntemi benimsenmelidir.

d) Tebligat hükümleri Tebligat Kanunu ile de paralellik kurularak yeniden düzenlenmelidir.

e) Vergi denetiminin inceleme elemanları ve inceleme konuları yönünden kapsamı genişletilmeli, yeni inceleme yöntemleri geliştirilmelidir.

f) Mali istihbarat arşivi her il düzeyinde ve Türkiye çapında mutlaka kurulmalıdır.

g) Çeşitli maktu sınırlar ve hadler arttırılarak gerekli esnekliğe kavuşturulmalıdır.

h) Mali danışmanlık müessesesi kurulmalıdır.

k) İki aşamalı ve bağımsız bir vergi yargısı kurulmalı, uzlaşma müessesesi geliştirilmeli, uyuşmazlıkta haksız çıkan yükümlüden belirli bir zam alınmalıdır.

Bu düzenlemelerin büyükçe bir kısmı Tasarıda yer almış bulunmaktadır.

IV. ANAYASAL DÜZENLEME :

Anayasamızın vergiye ilişkin hükümleri yetersizdir.

Anayasanın 61 inci maddesinde yer alan, «Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlüdür» ilkesi, yalnızca verginin fiskal fonksiyonunu vurgulaması yönünden yetersiz, «mali güç» deyimini yönünden de belirsizdir.

Anılan maddede yer alan, «verginin kanunla konulacağı» hükmü, maddenin son paragrafı ile gerekli esnekliğe kavuşturulmuştur. Ancak vergi yasalarının Meclislerden geçirilmesindeki güçlük nedeniyle, bu esneklik de işlerlik kazanmamaktadır.

Öte yandan, Anayasanın 126 ncı maddesinde yer alan «Bütçe Kanununa bütçe ile ilgili hükümler dışında hiç bir hüküm konulamaz» hükmü, Anayasa Mahkemesince dar anlamda yorumlanmaktadır (Anayasa Mahkemesinin 1976 malî yılı bütçe Kanununa ilişkin iptal kararı).

Aslında bütçenin tanımından da anlaşılacağı üzere (1050 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi), vergiler bütçenin ayrılmaz bir parçasıdır. Yasama Organının iradesini belirleme bakımından da bütçe kanunlarının öteki kanunlardan daha düşük hukuki değerde olduğu herhalde söylenemez.

Bu bakımdan, bütçe kanunları ile vergi yasalarında o yıl için geçerli olmak koşuluyla gerekli değişiklikler yapılabilmelidir. Aksi takdirde vergi yasalarında değişiklik yapabilme ve bu yolla verginin işlevlerine uygun politikalar izleyebilme olanağı son derece sınırlı kalacaktır.

Anayasanın 64 üncü maddesinde yeralan «Kanun Hükmünde Kararname» çıkarmak konusundaki yetki, temel hak ve ödevlerden olan vergi konusunda işlememektedir. Ayrıca Anayasanın 38 inci maddesinde yeralan «vergi değerine göre kamulaştırma» hükmü de Anayasa Mahkemesince iptal edildiğinden, bu konuda özellikle kamu harcamaları yönünden büyük bir boşluk doğmuştur.

Kanımızca vergilemedeki en büyük zorluk yasal düzenlemelerde karşılaşılan güçlüklerdir. Anayasamızda bu konuda gerekli değişikliklerin yapılması zorunlu görülmektedir.

TABLO : 1 — PLAN HEDEFLERİ VE VERGİ GELİRLERİ
(Gelirlerin GSMH'ya oranı olarak)

Plan dönemleri	Plan Ortalamaları	Hedef Gerçekleşme	Sapma	Sapma Oranı (%)
I. BYP	16,5	13,7	— 2,8	— 17,0
II. »	18,2	16,4	— 1,8	— 9,9
III. »	22,3	18,4	— 3,9	— 17,7
1978 (1)	20,6	20,1	— 0,5	— 2,4

Kaynak : 1 Planlar ve Programlar

(1) : Gerçekleşme tahmini.

TABLO : 2 — KONSOLİDE BÜTÇE HARCAMALARI VE VERGİ GELİRLERİ (Milyon TL.)

Yıllar	Konsolide Bütçe giderleri (1)	Artış (9)	Vergi Gelirleri	Artış (%)	Karşılaşma Giderleri oranı
1971	47.196	—	31.424	—	66,6
1972	52.514	11,3	39.013	24,1	74,3
1973	64.890	23,6	51.958	33,2	80,0
1974	79.132	21,9	65.156	25,4	82,3
1975	116.006	46,6	95.009	45,8	81,9
1976	156.969	35,3	127.055	33,7	80,9
1977	235.270	48,2	167.374	31,7	71,1
1978	310.000 (1)	31,8	240.331 (2)	43,6	77,5

Kaynak : Bütçe gerekçeleri.

(1) : Konsolide bütçe giderlerinin yaklaşık olarak 1975-77 yıllarında % 40, 1978 yılında ise % 36 sı personel harcamalarıdır.

(2) : Gerçekleşme tahmini.

TABLO : 3 — İTHALAT VE VERGİ GELİRLERİ (Milyon TL.)

Yıllar	İthalat	Artış (%)	Vergi Gelirleri artışı (%)	İthal vergileri artışı (%)
1971	16.485	—	—	—
1972	22.346	35,6	24,1	27,7
1973	29.978	34,2	33,2	25,1
1974	53.123	77,2 (1)	25,4	26,0
1975	68.773	29,5	45,8	36,0
1976	82.940	20,6	33,7	32,6
1977	104.800	26,4	31,7	18,2
1978	112.500	7,3	43,6	23,1 (2)

Kaynak : Bütçe gerekçeleri

(1) : Artış daha çok petrolden kaynaklanmaktadır.

(2) : Dış seyahat harcamaları vergisi yeniden uygulamaya konulmuş damga resmi oranları artırılmıştır.

TABLO : 4 — GENEL BÜTÇE GELİRLERİNİN TAHSİL EDİLDİĞİ İDARELERE GÖRE DAĞILIMI (Milyon TL.)

Yıllar	Toplam Gelir	Vergi Daireleri	Oranı %	Gümrük İdareleri (1)	Hazine Saymanlıkları	Diğer Saymanlıkları
1970	31.294	19.020	60,8	5.183	6.289	802
1971	39.412	25.332	64,3	6.989	4.660	2.431
1972	46.317	29.594	63,9	10.193	4.946	1.584
1973	57.854	41.671	72,0	11.090	2.893	2.200
1974	69.462	49.753	71,6	14.575	2.577	2.563
1975	104.036	72.725	69,9	19.704	7.967	3.640
1976 (2)	140.746	96.129	68,5	26.837	13.608	4.190
1977 (2)	124.403	124.403	67,7	31.699	22.855	4.800

Kaynak : Bütçe Gelirleri Yıllığı

(1) : Belediye payı hariç

(2) : Tahmin.

TABLO : 5 — VERGİ YÜKÜMLÜLERİ SAYISI (Sürekli yükümlülükler olarak ve 1978 Bütçe Yılı Başı İtibariyle)

Verginin Çeşidi	Yükümlü Sayısı	Toplam
1 — Gelir Vergisi		2.661.240
— Yıllık beyannameliler	1.334.185	
— Ücret için beyanname verenler	64.671	
— Muhtasar beyanname verenler	380.779	
— Götürü ücret erbabı	45.048	
— Götürü S. Meslek erbabı	14.150	
— Götürü ticari kazanç erbabı	822.407	
2 — Kurumlar Vergisi	19.122	19.122
3 — Emlak vergisi (köy kıymet beyan defterleri hariç)		7.256.932
— Bina	3.718.084	
— Arazi	1.974.075	
— Arsa	1.564.773	
4 — İşletme Vergisi		160.691
— Gerçek olanlar	145.580	
— Götürü olanlar	15.111	
5 — Damga Vergisi	66.089	66.089
6 — İstihsal vergisi (Dahilde)	3.290	3.290
7 — Banka ve Sigorta M. Vergisi	11.245	11.245
		+
Genel Toplam (1)		10.178.609

Kaynak : Gelirler Genel Müdürlüğü Uygulama Şubesi İstatistikleri.

(1) : Sürekli olmayan yükümlülükler (olay) takriben 5,5 milyon civarındadır.

TABLO : 6 — YILLIK BEYANNAMELİ GELİR VERGİSİ YÜKÜMLÜLERİNİN, MATRAHLARININ VE VERGİLERİNİN GELİR GRUPLARINA GÖRE DAĞILIMI (1976 Takvim Yılına ait beyannamelerin Ankara ve İstanbul dışındaki 65 il sonuçlarına göre milyon TL. olarak)

Gelir Grupları	Mükellef Sayısı	Vergiye tabi Gelir (Matrah)	Vergi Miktarı
Matrahsızlar	46.569	0,0	4,3
1— 2500	34.089	49,2	4,3
2501— 5000	70.775	277,0	9,9
5001— 10.000	199.257	1.466,0	126,6
10.001— 25.000	307.175	4.695,4	824,3
25.001— 55.000	167.515	6.124,7	1.491,8
55.001— 115.000	83.535	6.521,0	2.146,1
115.001— 265.000	43.925	7.372,2	3.125,0
265.001— 490.000	11.832	4.133,5	2.064,2
490.001— 715.000	3.539	2.076,1	1.136,0
715.001—1.000.000	1.812	1.516,4	882,8
1.000.000 dan fazla	2.641	6.130,7	3.552,2
gelir bildirenler			
Genel Toplam	972.664	40.632,2	15.365,1

Kaynak : Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü (OBİM) :

TABLO : 7 — YILLIK BEYANNAMELİ GELİR VERGİSİ YÜKÜMLÜLERİNİN, MATRAHLARININ VE VERGİLERİNİN GELİR GRUPLARINA GÖRE DAĞILIMI (1976 Takvim Yılına ait beyannamelerin Ankara ve İstanbul dışındaki 65 il sonuçlarına göre ve % olarak

Gelir Grupları	Mükellef Sayısı (%)	Vergiye tabi Gelir (Matrah %)	Vergi Miktarı (%)
Matrahsızlar	4,79	0,00	0,03
1— 2500	3,50	0,12	0,01
2501— 5000	7,28	0,68	0,07
5001— 10.000	20,49	3,61	0,82
10.001— 25.000	31,58	12,22	5,36
25.001— 55.000	17,22	15,07	9,71
55.001— 115.000	8,59	16,05	13,97
115.001— 265.000	4,52	18,44	20,34
265.001— 490.000	1,22	10,17	13,43
490.001— 715.000	0,36	5,11	7,39
715.001—1.000.000	0,19	3,73	5,75
1.000.000 dan fazla gelir bildirenler	0,27	15,09	23,12
Genel Toplamlar	100,00	100,00	100,00

Kaynak : Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü (OBİM) :

TABLO : 8 — MOTORLU KARA TAŞITLARINDAN ALINAN VERGİLER (Milyon TL. / bin adet).

Yıllar	Taşıt Sayısı		Taşıt Alım		M. K. T.	
	Otomobil	Diğerleri (1)	Toplam Vergisi	Vergisi (2)	Toplam	
1971	153.676	238.381	392.057	248	105	353
1972	187.272	260.181	447.453	432	120	552
1973	234.577	290.719	525.296	612	127	739
1974	303.845	314.457	618.302	805	187	992
1975	383.385	353.254	736.639	983	194	1.177
1976	471.456	402.576	874.032	1.492	246	1.738
1977	556.887	496.293	1.053.180	1.600	326	1.926
1978 (3)	640.000	560.000	1.200.000	1.500	420	1.920

Kaynak : Gelir bütçesi istatistikleri

(1) : Traktörler hariç.

(2) : Traktörler dahil.

(3) : Gerçekleşme tahmini olarak.

TABLO : 9 — TEKEL MADDELERİ VE PETROL ÜRÜNLERİNDEN ALINAN VERGİLER (Milyon TL)

A) Tekel maddeleri :

Yıllar	Satış Bedeli	Vergi Miktarı (1)	Oranı %
1974	10.569	2.708	25,6
1975	15.553	6.796	43,7
1976	18.924	9.083	48,0
1977	28.484	7.250	25,4
1978 (2)	38.927	15.000	28,5

B) Petrol ürünleri :

1974	27.620	5.254	19,0
1975	30.979	6.762	21,9
1976	34.627	8.143	25,5
1977	64.801	11.118	17,1
1978 (2)	72.000	13.000	18,0

Kaynak : Gelir bütçesi istatistikleri

(1) : Tekel maddelerine deprem fonu ve % 10 döner sermaye payı; petrol ürünlerine, Akaryakıt Fiyat İstikrar Fonunun borç bakiyesi dahil değildir.

(2) : Gerçekleşme tahmini olarak.

TABLO : 10 — İthal Vergilerinin Toplam Vergilere ve Toplam İthalata Oranı (Milyon TL.)

Yıllar (1)	Vergi Gelirleri (2)	İthalat (3)	İthal Vergileri (4)	Oranlar (%) (4/2) (5)	(4/3) (6)
1971	31.424	16.485	7.537	30,6	45,1
1972	39.013	22.346	9.623	24,7	43,1
1973	51.958	29.978	12.040	23,2	40,2
1974	65.156	53.123	15.165	23,3	28,5
1975	95.009	68.773	20.627	21,7	30,0
1976	127.055	82.940	27.347	21,5	32,9
1977	167.374	104.800	32.319	19,3	30,8
1978 (3)	240.331	112.500	39.770	16,5	35,3

Kaynak : Gelir bütçesi istatistikleri

(1) : Petrol ithalatıyla beedlsiz ve bağışlar dahil.

(2) : Belediye hissesi ve dış seyahat harcamaları vergisi dahil.

(3) : Gerçekleşme tahmini olarak.

TABLO : 11 — İthalatın Vergili ve Muaf İthalat Olarak Ayrımı (Milyon TL.)

Yıllar	İthalat	Vergili İthalat	İthalat Oranı (%)	Muaf İthalat (1)	İthalat Oranı (%)
1970	10.348	7.707	74,4	2.640	25,6
1971	16.485	11.814	71,6	4.671	28,4
1972	22.346	14.933	66,8	7.412	33,2
1973	29.978	18.236	60,8	11.741	39,2
1974	53.123	26.148	49,2	26.975	50,8
1975	68.773	30.071	43,1	38.702	56,9
1976	82.940	42.234	50,9	37.706	49,1
1977	104.800	50.448	48,1	54.352	51,9
1978 (2)	112.500	58.200	51,7	54.300	48,3

Kaynak : Bütçe gelirleri yıllığı ve gelir bütçesi istatistikleri.

(1) : Petrol ithalatı dahil.

(2) : Gerçekleşme tahmini olarak.

TABLO : 12 — MUAF İTHALAT VE VERGİ KAYBI

A) Muaf İthalattan Doğan Vergi Kaybı (Milyon TL)

Yıllar	Toplam Kayıp (1)	Gümrük Vergisi	Belediye Payı	Rihtım Resmi	İstihsal Vergisi	Damga Resmi
1970	1.876	441	66	12	408	339
1971	1.988	758	114	186	646	285
1972	3.015	1.153	173	307	912	470
1973	4.876	1.206	211	5.34	1.818	907
1974	9.716	2.733	410	1.062	3.702	1.810
1975	16.565	4.575	686	1.692	6.753	2.859
1976	14.260	3.400	510	1.409	6.513	2.428
1977 (2)	18.000	4.500	620	1.800	7.600	3.480

Kaynak : DİE Muaf İthalat Rulolarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

(1) : İndirimler hariç, madde bazında verilen muafiyetler dahil.

(2) : Tahmin olarak.

B) 474 Sayılı Kanuna Göre Tanınan Vergi Muafiyetlerinin Doğurduğu

Vergi Kaybı (Milyon TL.)

Yıllar	İthal Vergileri	Toplam Vergi Kaybı Tutarı	Oranı	47 S. K. dan Doğan Kayıp (2) Tutarı	Oranı
1970	5.437	1.376	25,3	130	% 9,5
1971	7.537	1.988	26,4	262	13,2
1972	9.623	3.015	31,3	525	17,4
1973	12.840	4.876	40,5	975	20,0
1974	15.165	9.716	64,1	1.904	19,6
1975	20.627	16.565	80,3	4.509	27,4
1976	27.347	14.260	52,1	2.867	20,1
1977	32.819	18.000 (1)	55,7	4.240 (1)	23,6

Kaynak : Gelir ve dış ticaret istatistiklerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

(1) : Tahmin olarak

(2) : Vergi indirimleri hariç, madde bazında verilen muafiyetler dahil.

TABLO : 13 — AET'ye Yapılan İndirimlerin Doğurduğu Vergi Kaybı (Milyon TL.)

Yıllar	AET'den yapılan İthalat (1)	İndirim Oranı (1)	İndirimden Doğan Vergi Kaybı (2)
1972	11.864	10—5	241
1973	15.740	» »	319
1974	23.359	» »	453
1975	32.861	» »	728
1976	27.855	10—10	1.598
1977	44.582	» »	1.935 (3)

(1) : 12 ve 22 yıllık listelerdeki mallara göredir.

(2) : İthalde alınan istihsal vergisi ve rıhtım resmi hariç.

(3) : Gerçekleşme tahmini.

EK : 1
KONSOLİDE BÜTÇE GELİRLERİ
TAHSİLATI (Milyon TL.)

Gelirin çeşidi	1974	1975	1976	1977	1978 (Tahmin)	1979 (Yasa)
Konsolide bütçe gelirleri	75.537	116.522	153.727	200.137	294.033	406.875.8
Genel bütçe gelirleri	69.972	105.399	140.746	183.757	272.233	372.309.3
Vergi gelirleri	65.156	95.009	127.055	167.374	240.331	327.100.0
Gelirden alınan vergiler	29.401	43.516	59.288	86.920	133.350	196.140
Servetten alınan vergiler	727	875	1.061	1.818	2.170	2.700
Mallardan alınan vergiler	13.114	20.733	26.660	29.745	43.285	52.410
Hizmetler alınan vergiler	7.343	9.976	13.595	17.571	22.856	30.700
Dış ticaretten alınan vergiler	14.572	19.908	26.450	31.318	38.670	45.150

Vergi dışı normal gelirler	3.826	9.772	10.669	13.881	30.500	36.457.7
Özel gelirler ve fon	480	20	2.168	779	1.402	8.752
Diğer gelirler	509	598	853	1.724	—	—
İç istikraz	3.603	7.428	9.970	12.529	17.800	25.000
Katma bütçe gelirleri	1.962	3.695	3.011	3.851	4.000	9.566.5

Kaynak : Bütçe gelirleri yıllığı 1976 ve bütçe gerekçeleri 1979 bütçe yararı.

EK : 2
VERGİ YÜKÜ
(Milyon TL)

Yıllar	Gayrisafi Milli Hasıla (*)		Vergi Gelirleri		Vergi Yüğü (%)
	(1)	Artış i (%)	(2)	Artış (%)	
1963	66.801.4	16,0	8.424.0	28,1	12,6
1964	71.312.8	6,7	9.292.0	10,3	13,0
1965	76.726.3	7,6	10.294.6	10,8	13,4
1966	91.419.0	19,2	12.464.0	21,1	13,6
1967	101.480.6	11,0	14.832.4	19,4	14,7
1968	112.493.4	10,8	16.239.4	9,1	14,4
1969	124.892.9	11,0	19.114.0	17,7	15,3
1970	147.776.1	18,3	23.002.9	20,3	15,6
1971	192.602.3	30,3	31.424.4	36,6	16,3
1972	240.809.2	25,0	39.012.9	24,1	16,2
1973	309.829.4	28,7	51.957.8	33,2	16,8
1974	427.097.5	37,8	65.156.5	25,4	15,2
1975	535.711.0	25,4	95.008.8	45,8	17,7
1976	670.037.8	25,1	127.055.2	33,7	19,0
1977	864.033.5	28,9	167.373.9	31,7	19,4
1978	1.195.002.5(**)	38,3	240.331.0	43,6	20,1

(*) Alıcı fiyatlarıyla

(**) 9 aylık verilere dayanılarak DİE'ce yapılan geçici tahminlere göre.

EK : 3
KONSOLİDE BÜTÇE GELİRLERİ
1978 YILI TAHSİLAT, 1979 YILI BÜTÇE TAHMİNİ VE
ARTIŞ YÜZDELERİ (Milyon TL.)

Gelirin Çeşidi	1978 Yılı Tahsilat Tahmini (*)	1979 Yılı Bütçe Tahmini	Artış (%)
Konsolide bütçe gel. top. (1+47+48)	294.033.0	406.875.8	38,4
1 — Genel Bütçe Top. (2+38+44)	272.233.0	372.309.3	36,8
2 — Vergi Gelirleri Top. (3+8+12+21+29)	240.331.0	327.100.0	36,1
3 — Gelirlerden alınan vergiler (4—7)	133.350.0	196.140.0	47,1
4 — Gelir vergisi	108.800.0	163.000.0	49,8
5 — Kurumlar vergisi	11.500.0	14.900.0	29,6
6 — Gayrimenkul kıymet artışı vergisi	1.400.0	1.600.0	14,3
7 — Mali denge vergisi	11.650.0	16.640.0	42,8
8 — Servetten alınan vergiler (9—11)	2.170.0	2.700.0	24,4
9 — Emlâk vergisi	900.0	1.000.0	11,1
10 — Motorlu kara taşıtları vergisi	420.0	500.0	19,0
11 — Veraset ve intikal vergisi	850.0	1.200.0	41,2
12 — Mallardan alınan vergiler (13—20)	43.285.0	52.410.0	21,1
13 — Dahilde alınan istihsal vergisi	18.150.0	24.500.0	35,0
14 — Akaryakıttan dahilde alı. istih. ver.	1.150.0	1.350.0	17,4
15 — Tekel Mad. alınan istihsal vergisi	15.000.0	16.000.0	6,7
16 — İşletme vergisi	2.150.0	2.900.0	34,9
17 — Şeker istihlak vergisi	825.0	950.0	15,1
18 — Taşıt alım vergisi	1.500.0	1.800.0	20,0
19 — Emlâk alım vergisi	4.500.0	4.900.0	8,9
20 — Kaldırılan vergiler artıkları	10.0	10.0	—
21 — Hizmetlerden alınan vergiler (22—29)	22.856.0	30.700.0	34,3
22 — Banka ve sigorta muameleleri ver	11.800.0	16.450.0	39,4

İ K T İ S A T

23 — Nakliyat vergisi	450.0	600.0	33,3
24 — PTT. hizmetleri vergisi	530.0	700.0	32,1
25 — Bina inşaat vergisi	320.0	420.0	31,2
26 — Spor-Toto vergisi	6.0	5.0	—16,7
27 — Damga vergisi	7.900.0	10.200.0	29,1
28 — Harçlar	1.850.0	2.325.0	25,7
29 — Dış ticaretten alınan ver. (30—37)	38.670.0	45.150.0	16,8
30 — Gümrük vergisi	6.500.0	7.250.0	11,5
31 — Akaryakıt gümrük vergisi	780.0	800.0	2,6
32 — Tek ve maktu vergi	95.0	120.0	26,3
33 — İthalde alınan istihsal vergisi	8.900.0	11.000.0	23,6
34 — Akaryakıttan ithalde alınan istih. ver.	5.850.0	6.970.0	19,1
35 — İthalat damga resmi	14.300.0	16.260.0	13,7
36 — Rihtım resmi	1.245.0	1.350.0	8,4
37 — Dış seyahat harcamaları vergisi	1.000.0	1.400.0	40,0
88 — Vergi dışı normal gelir. Top. (39-43)	30.500.0	36.457.7	19,5
39 — Kurumlar hasılatı ve devlet pay.	2.636.0	3.206.2	21,6
40 — Devlet patrimuvanının gelir.	3.275.0	3.670.0	12,1
41 — Faizler, taviz ve ikraz. geri alınan.	2.610.0	4.390.0	68,2
42 — Cezalar	2.230.0	2.860.0	28,2
43 — Çeşitli gelirler	19.749.0	22.331.5	13,1
44 — Özel gelirler ve fonlar top. (45—46)	1.402.0	8.751.7	524,2
45 — Özel gelirler	600.8	600.7	—
46 — Fonlar	801.2	8.151.0	917,3
47 — İç İstikraz	17.800.0	25.000.0	40,4
48 — Katma Bütçe Gelirleri	4.000.0	9.566.5	139,2

(*) 7 aylık sonuçlara göre tahsilat tahmini.

SQUIBB*

**1951 de Kurulan
E. R. Squibb & Sans İlaçları A Ş
1976 Yılından Bu Yana
•/. 100 Türk Sermayesi İle
Hizmetinizdedir.**

E. R. Squibb & Sans İlaçları A.Ş.
Bir Turgut Holding A. Ş. kuruluşudur.

**“Bir de
Garanti Bankasında
hesap açın!”**

 **TÜRKİYE
GARANTİ
BANKASI**

“Yeni bir hesap... yeni bir garanti”

Tevfik CAN

Türkiye’de**« Kabul****Kredisi »****Uygulaması**

Ülkemiz, gereksinme duyduğu dış-alımını, yıllardanberi «Peşin Ödeme» ilkesine dayanarak gerçekleştirmiş; bu arada, «Mal Mukabili İthalât» ya da «Vesaik Mukabili İthalât» kurallarına zaman zaman başvurmuştur.

Bilindiği üzere, uluslararası kurallara göre yürütülen bu işlemler, dışalımların daha büyük boyutlara ve ölçeklere varmadığı, karşılığı bulunan dövizlerin elde olduğu dönemlerde, gerçekçi ve anlamlıdır.

Ancak, ham petrol fiyatlarının çok yüksek oranlarda arttırıldığı, buna dayalı olarak diğer dışalım fiyatlarının da yükseldiği son yıllarda, ülkemiz, yine, uluslararası kurallara uygun olarak yeni «Dışalım - Ödeme» türlerine başvurmuş; 1976 yılı ortalarından bu yana «Kabul Kredisi» uygulamasına geçmiştir.

1. Kabul Kredisi Nedir?

Bir dışalım - ödeme türü olan «Kabul Kredisi», dışalımci ile dışsatımcı arasında yapılan anlaşma ile gerçekleştirilen dışalima ilişkin ödemenin, belirli bir süre sonraya bırakılabilme işlemidir. Bir başka deyimle, «Vadeli Satış»tır. Bu tür düzenlemenin işleminde, belirli bir polişenin kabulü gerekmektedir.

2. Ülkemizdeki Uygulama :

Uygulamaya konulduğundan bu yana çeşitli değişikliklere uğrayan

«Kabul Kredisi»nin, bugünkü uygulama biçimi aşağıda verilmektedir :

a) Kabul Kredisi düzenlemesi, bu-
na ilişkin Tebliğ'e ekli listede yer alan
mallar için geçerlidir.

b) Bu yoldan, Akreditifli, Vesaik
Mukabili, ya da Mal Mukabili olmak
üzere, her üç türlü ödeme biçimine
göre dışalım yapılabilir.

c) Bu yolla yapılacak dışalımda
«Vesikalı Poliçeler»in, Döviz Pozis-
yonu Tutmaya Yetkili Bankalarca ve-
ya bu bankaların verecekleri talimata
dayanarak muhabirlerince veya bu
bankalarca aval verilmek koşulu ile
dışalımıcılarca kabul edilmesi olanak
içidir.

d) Kabul edilecek poliçelerin sü-
releri, akreditifli işlemlerde, kabul ta-
rihinden, ya da konşimento veya gön-
derme bölgeleri tarihinden itibaren,
«Vesaik» veya «Mal» mukabili ödeme
biçimlerinde ise kabul tarihinden iti-
baren en az altı aydır.

e) Poliçelerle ilgili olarak oluşa-
cak her tür faiz, iskonto, masraf ve
komisyonları, herhangi bir izin gerek-
meksizin cari satış kurları üzerinden
Görünmeyen Muameleler Tebliği'ne
uygun olarak Pozisyon Tutan Yetkili
Bankalar tarafından transfer edilecek-
tir.

f) Kabul Kredisi yolu ile Akredi-
tifli, Vesaik veya Mal Mukabili Ödeme
biçimlerine göre yapılacak dışalımlar-
da, hesaplar, diğer koşulların yerine
getirilmiş olmasıyla, poliçe bedelleri-
nin transferinden sonra kapatılacak-
tır.

g) Kabul Kredili dışalımlarda po-
lice süreleri, «Poliçe Hamili» nin uy-
gun görmesi koşulu ile uzatılabilir.

3. Kabul Kredisi'nin Kapsamı :

Bugünkü uygulamaya göre, Kabul
Kredisi düzenlemesiyle dışalım yapı-
labilecek mallar şunlardır :

— İhracat Teşvik ve Geliştirme
Kotasından yapılacak ithalat

— Demir (Kamu Sektörü)

— Demir Cevheri

— Çelik (Kamu Kesimi)

— Gübre ve Gübre Hammaddeleri

— İlaç ve İlaç Hammaddeleri,
Ambalaj Malzemesi ve Aramaları

— Ziraî Mücadele İlaçları ve İlaç
Hammaddeleri

— Tıbbi İspençiyarî Malzeme

— Kömür

— Petrol

— Fuel-Oil

— LPG

— Motorin

— Motor ve Makine Yağlarında
Kullanılan Katkıların İmalî İçin Ham-
madde ve Ana Maddeler

— Kamyon, Traktör, Otobüs, Bi-
çerdöğ ve İş Makinelerinin CKD
parçaları (Sanayiciler tarafından)

— Pet-Kim tarafından getirilmek
koşulu ile, Kauçuk İmalinde Kullanı-
lan C 4 ve Butadien, Polivinil, Klorür,
Polistren, Polietilen, Polipropilen, Kü-
kürt, Karbon Siyahı, Benzen (Benzol)
Dodesil Benzen, Etilendiklorid, Stiren,
Vinil Asetat Monomer, Tabii ve Sen-
tetik Kauçuk.

Bununla beraber, kendi gereksinimleri olduğunu saptayan belgeler karşılığında Özel Sektör tarafından demir-çelik dışalım da olanak içi bulunmaktadır.

4. Sonuç :

Belirli koşullar ve sınırlamalarla yapılan bu tür dışalım, elbette ki, yapay ve maliyeti etkileyici bir düzenlemedir. Bununla beraber, ülkemizde, bu tür, uygulamanın, toplam dışalım

içerisinde önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Nitekim, 1976 yılı ortalarında başlayan bu düzenleme ile 1976 - 1977 yıllarında 710 milyon dolarlık gerçekleştirme sağlanmış; bu tür gerçekleştirme, 1978 yılında 880 milyon dolara yükselmiştir.

Bununla beraber, genel olarak ödemelerin altı aylık süreler içerisinde yapıldığı gözönünde tutulacak olursa, düzenlemenin gerçekte sağladığı olanak, yaklaşık olarak 400 milyon dolar çevresindedir.

SİFAS
SENTETİK İPLİK FABRİKALARI A.Ş.

ŞİRKET MERKEZİ : Sanayi Bölgesi, BURSA
Tel: 18500-18504 Büro Atatürk Cad. Ticaret Bankası
İş Hanı Kat 1, Tel: 14469

İSTANBUL BÜROSU : Manifattörler Çarşısı No. 3501 — 3502,
Atatürk Bulvarı,
Unkapanı, İstanbul
Tel. 22 35 73, 27 72 83

BO RU SAN

Endüstrimizin, yaşıntımızın en önemli bölümlerinde önemi giderek artan, teknolojik alanda öncülüğü ilke bilen, içerde ve dışarda devleşen satış grafiğiyle, ulusal ekonomiye katkıda bulunan güçlü kuruluş...

su ve gaz boruları - sanayi boruları - profil borular - elektrik boruları - paslanmaz çelik borular - yassı çelik ürünler - düz ve oluklu galvanizli saçlar.

PLAN ÜZERİNE

Suat MÜFTÜOĞLU

İktisadi kalkınmasını plâna bağlamaya niyet etmiş, ekonomik yapısına çeki düzen vermeyi amaçlamış, üretimi arttırıcı, gereksiz yöğaltımı kısıcı tesbirleri almayı düşlemiş, turizmi teşvik ederek Türkiye'yi bir turist cenneti haline getirmeyi bastıra bastıra vurgulamış bir Türkiye, 1962 yılından beri, kitaplarda kalan tatlı niyet dizilerinin hayaliyle zaman zaman çalkalanmaktadır.

Plânın, ciddiyetinden uzak üç dönemini geride bırakan bir ülke, bu halkanın dördüncü dilimini uygulamaya koyarken, geçmiş 15 yılın muhasebesini çok iyi yapmalıydı.

Türkiye bu 15 yıl içerisinde ekonomisine çeki düzen verebilmiş, üretimini arttırabilmiş, gereksiz yöğaltımını kısıtlayabilmiş ve turizm yönünden istenileni elde edebilmişmidir? Bu suallerin yanıtının herhalde menfi olması gerekir. Gösteriş saikinin, göstermelik yöğaltımın israf ekonomisinin bu ülkeyi ne duruma getirdiği gözler önünde bir ibret dersi olarak durmaktadır.

15 yıllık plân uygulamasının nedenli olumlu sonuçlar verdiği gerçeği karşısında, ısrarla masa başı kararlarının uygulamaya aktarılması, 15 yıl sonra bizleri geleceğimiz yönünden kaygılandırmıyorsa, hayal dünyasında daha bir süre dolaşmaya niyet etmiş demektir.

Türkiye'yi plânlı bir turizm kalkınmasına sokmak isteyenler, bu gün sahilleri yağmalanmış harabe ve tas yığınlarıyla karşı karşıyadırlar.

Tutarsız ve cesaretsiz ekonomik politikalar Türkiye'yi bugün, çıkmak için çırpındığımız döviz dar boğazına sokmuştur. Siyasal istikrarsızlık, palyatif tedbirler, yüzeysel ve günlük kararlar Türkiye'yi gününü gün eden ülke durumuna getirmiştir. 15 yıllık hatalı plân ve bu plân uygulamasının acıları bu gün bütün şiddeti ile çekilmektedir.

Plân, hayali düşünce ve teorik kavramlar üzerine değil, toplumumuzun yapısına uygun gerçekleri içeren bir plân olmalıdır. Herhalde, uygulamaya konulan ve 3 halkası geride bırakılan geçmiş

plân dönemlerinin Türkiye'nin gerçeklerini yansıtmadığını, hedeflerin çok uzağında kalmamızdan anlayabiliriz.

Ne istediğimizi ve ne yapmamız gerektiğini bilemediğimiz sürece, bilmem ne kadar kaçınıcı plân dönemini geride bırakırsak kendimizi kandırmaktan ve avutmaktan başka birşey yapamayız.

İnşaatta güvenilir isim: Kutlutaş.

KUTLUTAŞ NELER YAPAR?.

- Makine ve teçhizat imalatı, mekanik montaj, elektrik enstrümantasyon, izolasyon, çelik konstrüksiyon ve inşaat işleri dahil komple anahtar teslimi sanai tesisler:

- Çimento Fabrikası
- Şeker Fabrikası
- Kağıt Fabrikası
- Tekstil Fabrikası
- Seramik Fabrikası

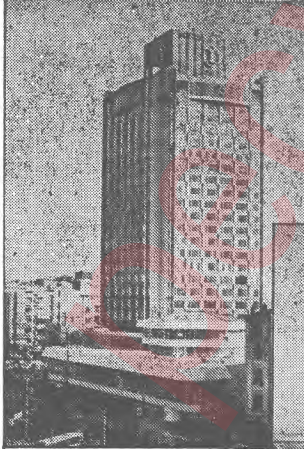
- Sun'i Gübre Fabrikası
- Halı Fabrikası
- Enerji Santrali
- Cevher İşleme Tesisleri
- Asit Fabrikaları
- Malt Fabrikası
- Petrol ve Petro - Kimya Tesisleri
- Tank Çiftliği, Petrol Boru Hattı ve Tesisleri

● Özel İnşaat Tekniği Gerektiren Yapılar:

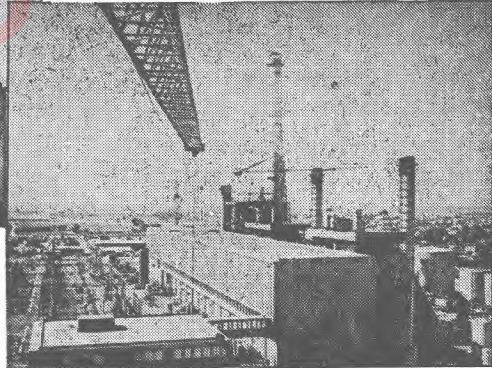
- Betonarme, hiperbolik - paraboloid Soğutma Kuleleri
- Betonarme Yüksek Bacalar
- Betonarme Silo ve Kuleler

- Konut ve Turistik Tesisler
- Otel, Okul ve Hastaneler

Inter-Continental, İstanbul

Daura Kuvvet Merkezi, Bağdat

KUTLUTAŞ

İNŞAAT VE TİCARET SANAYİ LİMİTED ŞTİ.

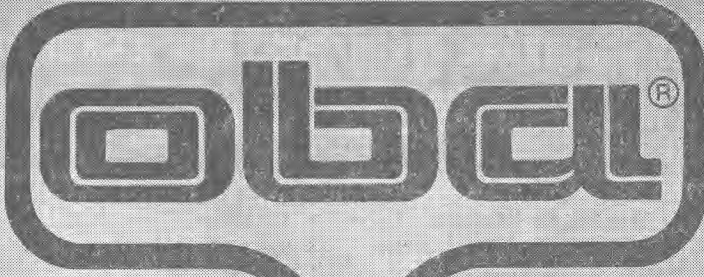
Atatürk Bulvarı, No. 193/2-3

Kavaklıdere - Ankara

Tel.: 18 22 00 - 5 hat

Tlx.: 42201 ktlm tr

Tlg.: KUTLUTAŞLIM ANKARA

DOMATES SALÇASI

SOYULMUS BÜTÜN
DOMATES ve
KONSERVELEİ

Her
mevsimde
doğadan
sofranıza

Genel dağıtım
Gönen Gıda Sanayi A.Ş.
Tersane cad. Fıtuhat sok. no. 21
Tel: 44 57 86 - 49 55 30 İSTANBUL

Ekonomiden Gözlemler**" Önemli Projelerin
31 Aralık 1978
Raporu - DPT "****Bülent YARDIMCI**

Devlet Planlama Teşkilatı her yıl olduğu gibi bu yılda önemli yatırım projeleri ile ilgili raporunu yayınladı: «Önemli Projelerin 31 Aralık 1978 Raporu». Raporda yatırımcı kamu kuruluşlarının uyguladığı önemli projelerin 1978 yılı sonu itibariyle gerçekleşme oranları, darboğazları, sorunları, ve çeşitli ekonomik durumları sergileniyor. Tarihinde görülme-yen en bunalımlı dönemini geçiren ülke ekonomisi açısından hayati önemi olan kamu kuruluşlarının gerçekleştirdiği önemli projelerle ilgili bilgilerin bazıları şöyle :

1 — GENEL OLARAK

1.1. Petlas Genel Müdürlüğü, Türkiye Süt Endüstrisi Kurumu, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı projeleriyle ilgili bilgileri Devlet Planla-

ma Teşkilâtı'na iletmemişlerdir. Et ve Balık Kurumu, TÛMOSAN, Türkiye Demir Çelik İşletmeleri ise eksik bilgi göndermişlerdir.

1.2. 1978 yılı yatırım programında bir trilyon 246 milyar 600 milyon lira toplam maliyetli 9658 adet proje yer almıştır.

1.3. İncelenen 210 adet önemli projenin mühendislik ve teknik açıdan fiziki gerçekleştirmeleri nakdi harcamaların altında kalmıştır.

1.4. Projeler gereğince tamamlanmadan yatırım programına alınmaları sonucu sosyal ve idari yapılara öncelikle başlanması ve tamamlanması amaçlanmış, bu nedenle yatırımların üretken bölümlerine yeteri kadar kaynak ayrılmamıştır.

1.5. Kamu kuruluşları projeleri Devlet Yatırım Bankası'nın değerlendirmesine olanak verecek ayrıntıda ve zamanında hazırlamamışlardır.

1.6. Kuruluşlar yatırımlarında mevcut makina ve teçhizat üretim potansiyelini gereğince değerlendirememişler, makina parklarını rasyonel kullanamamışlar ve bu konuda birbirlerine yardımcı olmamışlardır.

2 — ÖZEL OLARAK

2.1. DENİZCİLİK BANKASI

Pendik Tersanesi'ne gelmiş olan tezgahların montajı, temellerin hazır olmaması nedeniyle yapılamamaktadır.

2.2. ETİBANK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

— Hızlı yatırım uygulaması için gereksinim duyulan uzmanlaşmış faaliyet alanlarına uygun örgütsel ve kurumsal yapı bulunmamaktadır.

— Proje geliştirme çalışmalarına gereken önemi vermemesi nedeniyle genelde artan yurtiçi ham ve ara madde istemine uygun hızlı yatırım uygulamalarına geçememesi, özelde Küre, Çayeli, Mazi-dağı gibi önemli projelerin etüd-proje çalışmalarında ciddi gecikmelerle karşılaşılması,

— Yapılabilirlik etüdleri ve proje uygulama-izleme programları yeterince sağlıklı yapılamamıştır.

— Yatırım uygulamalarında mevcut teknik bilgi birikimi ve makine parkından yeterli derecede etkinlikle yararlanılamamıştır.

— Bayındırlık Bakanlığı inşaat birim fiyatları yılbaşlarında kuruma ulaşmadığından, ihalelere inşaat mevsiminin başlamasından sonra çıkmaktadır.

2.3. TÜRKİYE ELEKTRİK KURUMU

— Eleman yetersizliği nedeniyle, yurt içinden özellikle yurt dışından gönderilen malzemenin tesliminde, tamam olup olmadığı, hasarlı olup olmadığı saptanamamakta, stok sahasına montaj planına göre yerleştirilememektedir.

2.4. KARADENİZ BAKIR İŞLETMELERİ A. Ş.

— KBI ile Etibank arasında, Karadeniz Bölgesi bakır ve pirit yataklarının değerlendirilmesi çalışmalarında eşgüdüm eksikliği,

— Yapılabilirlik etüdlерinin ve proje uygulama-izleme programlarının yeterince sağlıklı yapılmaması,

— Espiye Maden Konsantrasyon Tesisi Projesi ile ilgili olarak istimlak işleri uzamıştır.

2.5. SEKA

— Bütün kurulmakta olan tesisler için teknik eleman sıkıntısı vardır.

2.6. MAKİNE KİMYA ENDÜSTRİSİ KURUMU

— Kurumun personel politikası nitelikli personelin kurumda kalmasını sağlayacak biçimde yürütülmemekte, mühendislerin ortalama çalışma süreleri 3,5 yıl civarında kalmaktadır.

— Şartname ve ihale evrakları yeterli şekilde hazırlanamamakta, gelen tekliflerin değerlendirilmesi çok uzun süre almaktadır.

— Uzun süredir yaklaşık yüzde 25 kapasite ile çalışan çelik çekme boru fabrikası tevsii için iki yılda ancak bir tezgah sipariş edilmiş ve transfer beklemektedir. Diğer makine ve donatım henüz ihale edilememiştir.

2.7. AZOT SANAYİİ A. Ş.

— Yozgat gübre tesisinin gereksinimi olan kömürün yeteri miktarda bulunmadığı yönünde güçlü kanıtlar mevcut olup bu durumun açıklığa kavuşmasına dek yatırım durdurulmuştur.

— 1967'de başlanan ve Kasım 1978'de işletmeye alınan Gemlik Gübre tesisindeki proses sorunu ve NO₂ kompresöründeki arıza nedeniyle deneme işletmesi durmuştur.

2.8. PTT İŞLETMELERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

— İlgili üniteler için kalifiye eleman temininde güçlükler vardır.

— Arsa bulunmasındaki güçlük nedeniyle santrallerin kurulması gecikmektedir.

2.9. T. ÇİMENTO SANAYİİ T.A.Ş.

— Gerek önemli projeleri ve gerekse tüm yatırımlarının gerçekleştirilmesinde önemle uygulanması gereken konu, yatırım fikrinin doğuşundan gerçekleştirilmesine kadar tüm safhalarda karar verme, uygulama, takip ve yönlendirmeyi gereken etkinlik ve süratle ve eşgüdüm içinde sağlayabilecek bir yapıya gerek organizasyon yapısı ve gerekse eleman yönünden kavuşturulması gerekir.

2.10. DEVLET DEMİRYOLLARI

— İstenilen nitelikte kalifiye eleman bulunamamakta, öte yandan mevcutları da korumak güç olmaktadır.

— Yük vagonları yapımında kullanılan rulmanların zamanında temin edilememesi birçok vagonun bütün kısımları tamam olmasına karşın servise verilmesine engel olmuştur.

2.11. PETKİM

— Makina parkı kullanımında atıl kapasite vardır.

2.12. T. DEMİR ÇELİK İŞLETMELERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

— Gereksiz müdürlük kadroları ihdas edilmesi, ehliyet, liyakat, tecrübe ve mesleki beceri dikkate alınmadan teknik kadroların doldurulması nedeniyle gerçekte olmayan teknik eleman sıkıntısı olduğundan daha büyük bir sorun olarak görülmektedir.

— Genel Müdürlük ile müesseseleri ve diğer kuruluşlar arasındaki koordinasyon yetersizliği yatırımların gecikmesine ve istenilen hedeflere varılamamasına neden olmaktadır.

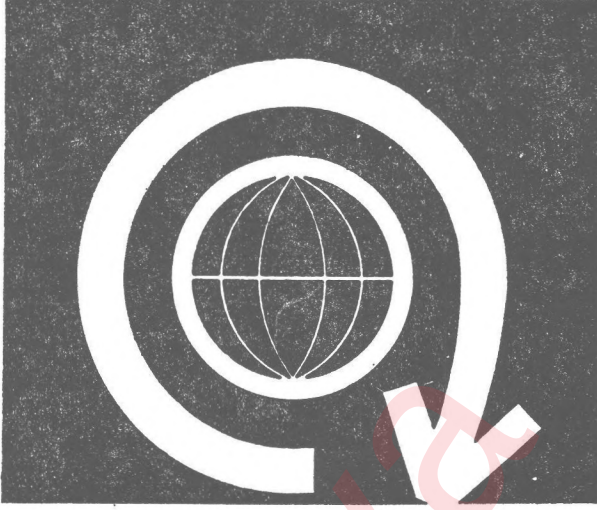
— Proje ihalelerine geç çıkılması ve gelen tekliflerin geç değerlendirilmesi önemli bir gecikme nedeni olmaktadır.

— Yatırımın koordinasyonu ve uygulamasından sorumlu birimlerin çok yetersiz oluşu yatırımların önemli bir gecikme nedeni olmaktadır.

— Çelikhane modernizasyon projesinde yönetimin kararsız kalışı bu projenin gecikmesine ve maliyetin artmasına neden olmaktadır.

2.13. TÜMOSAN

— Fabrikaların kurulduğu araziye kıymet takdiri ve tapu kayıtlarının Tümosan'a devri sağlanamamıştır.

Türkiyede ve bütün dünyada

İhracat ve ithalât işlemleriniz,
döviz, mevduat ve kredi hesaplarınız
ve diğer bütün bankacılık işleriniz için
Akbank'ı tercih ediniz.

Akbank, bütün dünyadaki birinci sınıf muhabirleri
ile işbirliği yapmak suretiyle emrinizdedir.

AKBANK

Ülkemiz Dış Ticaretinde Kabûl Kredisi Uygulaması ve 7129 Sayılı Bankalar Yasası

Hazırlayan : M. Sedat PİROĞLU
TOE Finansman Müdürü

Ülkemiz Dış Ticaretinde Kabûl Kredisi Uygulaması

Ülkemizde döviz darboğazının etkisi ile dış ticarete uygulamaya konan kabul kredisi-acceptance credit-etkinliğini ve faydalılığını sürdürmektedir. Batı ülkelerinde gerek iç, gerekse dış ticarete çok yaygın olan kabul kredisine 5.5.1976 tarihinden bu yana ithalât işlemlerinde uygulama olanağı yaratılmıştır. Ülke için yeni bir finansal yöntem olduğundan, kabul kredisi başlangıçta bazı tereddütlere yol açmıştır. İlk def'a uygulanması, polıçe bedeli döviz ödemelerinin Merkez Bankası kanalı ile yapılmak istenmesi, örgütlenmenin ve taahhüdünün gecikmesi gibi nedenler zaman içinde çözüme ulaşmıştır. Böylece Türkiye'deki ithalât işlemlerini kapsıyan kabul kredisi uygulaması gerek yurt içi, gerekse yurt dışında belirli yöntemlere bağlanmış, açıklığa kavuşturulmuştur.

Ülkemizde dış ticarette belirli mal türleri için uygulanması, bankaların kendi döviz pozisyonlarından ödeme yapabilmeleri, ülkenin ihracat gelirlerinin 2 milyar doları aşması ve bu işlemlerin büyük kısmının pozisyon tutan bankalarca gerçekleştirilmesi, ithalatçıların ve özellikle krediyi uygulayan Türk bankalarının konu üzerinde hassasiyetle durmaları kabul kredisi için dış pazarlarda olumlu bir havanın yaratılmasını sağlamıştır. Gerekleri tam olarak yerine getirildiği, dış bankalara ve ihracatçılara güvence sağlandığı sürece, kabul kredisi yöntemi ile ülkemize mal gelişi devam edecektir.

Dış ticarette uygulanan kabul kredisi, döviz ödenmesi ve bunun Türk Lirası karşılığı olarak iki yönlü bir görünüme sahiptir. Birbirini tamamlayan döviz ve Türk Lirasından herhangi birindeki noksanlık kredinin işlemlerini önlemektedir. Döviz hareketi Türkiye'nin kambiyo rejimi gerekleri ile yönlendirilmektedir. Türk Lirası konusu ise Borçlar Kanunu, Türk Ticaret Kanunu ve Bankalar Kanunu hükümleri kapsamına girmektedir.

Söz konusu kabûl kredisi ithalat işlemlerinin üç türünde de uygulanabilmektedir. Kabûl kredisi akreditif karşılığı olabileceği gibi mal ya da vesaik karşılığı şeklinde de olabilir. Kabûl kredisinin akreditif, mal veya vesaik karşılığı ithalatta uygulanması açılış komisyonu farklılığından fazla bir ayrıcalık göstermemektedir.

Kabûl Kredisinin Tanımı

Kabûl kredisi (acceptance credit) bankaların, özellikle dış ticaretin finanslanması için ithalatçı firmalara açtıkları bir kredi türüdür. Uygulamada bankanın müşterisine tahsis ettiği belirli bir limit dahilinde, müşterisinin ihracatçı firması tarafından üzerine keşide edilecek poliçeleri kabûl etmesi veya bunlara aval vermesi şeklinde cereyan etmektedir. Burada borçlunun borcunu vâdesinde ödeyebileceği banka tarafından kabul ve taahhüt edilmektedir. Bu durumda kabûl kredisi, satın aldığı mal bedelinin ithalatçı tarafından malın teslim alınması sırasında değil belirli bir süre sonunda ödeneceğini satıcıya garanti etmek üzere açılan ve lehdarın ibraz edeceği vâdeli bir poliçenin bankalarca kabulü veya aval vermesi suretiyle realize edilecek bir tür akreditiftir. Uygulamada buna akseptasyon kredisi de denmektedir.

Yurt içi ticaretle de kabûl kredisinin uygulanabileceğini belirtmek isteriz. Fakat ülkemiz iç ticaretinde kabûl kredisi uygulaması, gerçekleşmediği gibi, konumuz tamamen dış ticaretteki kabûl kredisi ile ilgilidir.

Kabûl Kredisinin Etkinliği ve Faydaları

Kabûl kredisinde genel olarak bankanın saygınlığı borçlunun imzasını desteklediğinden alacaklının elindeki kıymetli kâğıdın uluslararası para piyasalarında dolaşabilmesi olanağı sağlanır. Çünkü banka kabulünü taşıyan kambiyo senedi, itibarlı bir kıymetli evrak sayılacağından diğer bankalarca kolayca iskonto edilebilir. Şunu da belirtelim ki, dış ticaretle bu tür ödeme araçlarının diğer bankalarca iskonto edilebilmesi için aracı bankanın milletlerarası bankacılık alanında tanınması, senet üzerindeki kabûl veya aval şerhinin yabancı bankalarca onaylanması gerekir.

Bunun da serbest kambiyo rejiminin, senet üzerine imza koyan bankanın mensup olduğu ülkenin döviz ödeme gücünün büyük etkisi vardır.

Kabûl kredisi ihracatçı yönünden ithalâtçı ile beraber itibarlı bir bankanın poliçeyi kabûl etmesi sonucu ödeme garantisi yaratmış olmaktadır. Normal koşullar altında ihracatçı mal bedeli dövizleri ne zaman alacağını bilebilmekte ve belirlenen tarihte bu dövizler eline geçmektedir.

İthalâtçı açısından ise kabûl kredisi iki yönlü bir fayda yaratmaktadır. Burada banka nakdi ödeme yerine belirli bir limite kadar üzerine çekilecek poliçelere kabûl şerhleri vererek kendi kredisini lehdârın emrine tahsis eder. Malı temsil eden belgelerde bu kabûl karşılığı, kabûl taahhüdünde bulunan banka aracılığı ile ithalâtçıya teslim edilir.

Haliyle banka, poliçe vâdesinde önce poliçe bedelinin ithalâtçıdan tahsilini sağlayacak güvenceleri sağlar.

Alıcı, vâdeyi beklemeden, döviz ödemesi gerçekleşmeden mala fiilen sahip olacağından malı kullanma şansı elde etmektedir. Diğer taraftan mal bedellerini poliçe vâdesinde ödeyebileceğinden önemli bir finanslama olanağı sağlamış olmaktadır. Nitekim kabûl kredisin-

de fiilen bir borç verme, nakdi bir kredi kullanımı gerçekleşmediğinden bankalar müşteriden faiz değil, girdikleri riske karşılık bir kabûl kredisi komisyonu alırlar. Ancak, modelin finanslamadan yararlanmaya dönük yönü ithalâtçı ile yerli banka arasında pazarlık konusu olmaktadır. Poliçe kabulünde ithalâtçı firmanın ödediği nakit oranı yükseldikçe kabul kredisinin yarattığı finanslama kolaylığı ve bankanın riski ters orantılı olarak azalmaktadır.

Sistemin ülkemiz yönünden önemli yönü, geçici olarak beliren döviz darlıklarının çeşitli kaynaklardan finanslanması ile sınırlı bir mal grubu için dahi olsa sözkonusu darlıkların karşılanmasıdır. Belli bir süre sonra, döviz pozisyonuna sahip olacağını gören banka kabûl kredisi uyguluyarak ithalâtçının gereksinmesini karşılamaktadır. Vâdeli bir satış bahis konusu olduğundan, ithalâtçı mal bedelinden ayrı olarak ihracatçıya gene dövizle faiz ödeme durumundadır.

Kabûl Kredisi İşlemlerinde Arbitraj

Muhtelif ülkelerin borsalarında kote edilen bir paranın kıymeti çeşitli nedenlerle borsalar arasında farklı değerler gösterebilir. Bir piyasada daha yüksek, diğerinde daha düşük olabilir. Kambiyo tahdidatı bulunmayan muhtelif piyasalarda, aynı zamanda kote edilen döviz kurları arasındaki farklardan kazanç sağlama gayesiyle yapılan arbitraj işlemleri son zamanlara kadar ülkemizde yasaklanmıştı.

Kökeni, çeşitli piyasalardaki dövizlerin fiat farklarından faydalanma olan arbitraj işlemleri Türk Bankalarına döviz pozisyonu tutma yetkisi tanınması olan arbitraj işlemleri Türk Bankalarına döviz pozisyonu tutma yetkisi tanınması ile ülkemizde de uygulanmaya başlanmıştır. Fakat arbitraj yapabilmek için alım satım konusu dövizler konvertibl olmalı, dış pazarlarda alım satım konusu yapılabilir. Türk parası konvertibl olmadığından bankalarımız yabancı paralar arasındaki fiat farklarından yararlanarak arbitraj yapmaktadırlar.

Kabûl kredisi uygulanması bankaları zorunlu olarak da arbitraj yapmaya yöneltmiştir. Kabûl edilen poliçeler vâdelerinde üzerlerinde yazılı döviz türü ile ödeneceğinden pozisyonunda aynı tür döviz bulunmayan banka arbitraj yaparak gerekli döviz sağlanmaktadır. Bu işlemde banka gelir sağladığında kambiyo gelirlerine alacak

yazmakta, fakat zarar ettiğinde bu zararı ithalâtçı firmaya dekont etmektedir.

Ülkemizde poliçe vâdesinin alt sınırı 6 ay olup bunu yükseltmek mümkündür. Malın fiili ithali ile poliçe vâdesi arasında geçecek sürede malın ithal maliyeti saptanıp alıcıya intikal etmiş olacaktır. Bu durumda poliçe vâdesinde ortaya çıkan bankanın arbitraj zararını ithalâtçı firma maliyete nasıl intikal ettirecektir? Bankanın arbitraj konusundaki bir kaybı ne derecede kabûl kredisi kullanan firmaya aksetmelidir? Veya bir kur garantisi uygulamasına gidilebilir mi?

Kabûl Kredisinin Yasal Yönü

Ülkemizde uluslararası yöntem ve törelere uyulmak koşulu ile, ilgili tebliğ ve eklerinde belirtilen maddelerin bedelleri kabûl kredisi (Acceptance Credit-Credit Par Acceptation) şeklinde ödenebilir.

Kabûl kredisi yoluyla, akreditifli, vesaik ve mal mukabili olmak üzere her üç ödeme şekline göre ithalât yapılabilir. Bu ödeme şekilleri ödemedenden önceki her aşamada kabul kredisine dönüştürülebilir.

Bu kredi, lehdarın (satıcının) ibraz edeceği vesikalı poliçenin ithalâtçının bankası veya bu bankanın satıcının ülkesindeki bir muhabiri tarafından kabul edilmek veya ithalâtçı tarafından kabûl edilen poliçeye ithalâtçının bankasınca aval şerhi konulmak suretiyle kullanılır. Başlangıçta yalnız TL. karşılıkları garanti edilirken sistem geliştirilmiş ve bankalar döviz transferini de yüklenen bir pozisyona gelmişlerdir.

Döviz ödeme durumunda bankalar Merkez Bankası görevi yüklenmiş olmaktadır.

Banka bu krediyi açarken kabûl ettiği kambiyo senetlerinin vâdelerinde müşteri tarafından ödeneceklerini veya o zamana kadar karşılık tesis edileceğini umar. Bu bakımdan iç ilişkiye göre poliçenin ödenmesi yükümlülüğü müşteriye,, üçüncü kişiler karşısında ise bu külfet mevcut uygulamaya göre Merkez Bankasına veya poliçeyi kabûl eden bankaya aittir. Müşteri, poliçe bedeli dövizlerin karşılığı TL. sınırı bankaya ödediği zaman yükümlülüğü sona ermektedir. Dö-

vizlerin transferi ise kambiyo Rejimi hükümlerine tâbi bulunmaktadır.

Nitekim Merkez Bankası Tebliğ'indeki poliçe bedeli Türk Liralarının tamamının ödenmesi halinde ithal teminatlarının iade edileceği hükmü bu nedenle konmuştur. Kur garantisi uygulaması ile de zaman zaman hüküm desteklenmiş durumdadır.

Kabûl ve aval işlemleri uygulamada yekdiğerine çok yakın sonuçlar vermektedir. Gerçekte akseptasyon yahut kabûl kredisi, bir malî kurumun ticarî senede garanti vermesi ve muhatap yerine geçmeyi kabul etmesidir. Aval ise bir malî kurumun veya bir kişinin ticaret senedini keşide ve ciro edenler ile muhatap yanında zincirleme sorumluluğa katılmasıdır. Kabul işlemi garanti akdine girerken aval daha ziyade kefalet işlemi içinde yer almaktadır. Konu banka yönünden ele alındığında tek ve mühim müşterek nokta, gerek kabul, gerekse aval kredilerinde herhangi bir likit aracın kullanılması, fon kullanımı bah's konusu olmadığından banka aktif ve pasiflerinde herhangi bir hareket yaratmayışlarıdır.

Yukarıda belirtilen yasal farklılıklara rağmen batı bankacılığında aval kredileri gibi kabûl kredilerinin de poliçe kredileri arasına katılmaları usuldendir. Ülkemizdeki dış ticarette kabûl kredisi uygulamasında da aynı yöntem esas alınmış, poliçenin kabûl veya aval kredinin gerçekleşmesi için yeterli sayılmıştır. Böylece yasal farklılık bir noktada ortadan kaldırılmıştır.

7129 Sayılı Bankalar Yasası ve Kabûl Kredileri

7129 Sayılı Bankalar Yasasında kabûl kredisi uygulaması ile ilgili herhangi bir madde yoktur ve bu konuya değinilmiştir. Kanımızca Türkiye'de Kabul Kredisi uygulamasının çok yeni oluşu bunun tek nedenidir. Gerçi Türk Ticaret Kanununda poliçe ile ilgili hükümler arasında gerektiği yerde kabûl işlemine yer verilmiştir. (T. Tic. Ku. Md. 603-696) Fakat ülkemizde poliçe kullanım alışkanlığı yerleşmediği gibi, bankaların poliçeleri hangi yolla olursa olsun (kabûl veya aval verme) kabûl etmeleri de karşılaşılmamış bir yoldur.

Bankalar, faaliyetlerinin özelliğinden doğan bazı tehlikelerle, risklerle karşı karşıya bulunurlar. Bankaların karşılaşmaları olasılığı bulunan risk, bir işlemin önceden görülüp düşünülmesi mümkün

olmayan nedenlerle belli süre sonunda ve umulduğu şekilde sonuçlanmamış olmasıdır. Bu risk, işkolu özelliğinden, zamanın etkisinden olabileceği gibi kredinin mahdut ellerde toplanmasından da ileri gelebilmektedir.

7129 no.lu Bankalar Yasası 38'nci maddesinde kredilerin belirli fimala elinde toplanmasını önlemek, böylece geniş bir kitlenin banka kredilerinden yararlanmasını sağlamak ve riski yaymak için kredi limitlerini kısıtlayıcı hükümler getirmiştir. Buna göre bir banka, hakiki ve hükmi bir şahsa doğrudan doğruya ve dolaylı olarak kendisinin ödenmiş veya Türkiye'ye fiilen tahsis olunmuş sermayesi ile yedek akçeleri toplamının % 10'nundan fazla kredi veremez, kefaletlerini kabûl edemez veya tahvillerini satın alamaz. % 10'luk bu kısıtlayıcı oran belirli iş kollarında % 25'e çıkabilmektedir. Bu madde ile kredi terimi genişletilmiş, nakdi krediler yanında bankayı ileride nakdi ödeme ile karşı karşıya bırakabilecek ve müşteri adına yüklenilen her türlü taahhüt, sorumluluk kredi kabûl edilmiştir. Bu durumda poliçenin kabûl veya aval verilmesi suretiyle kabulü de kredi kapsamı içine girmektedir.

Belirtilen geniş kredi kapsamına karşın 38'nci maddede 7 bent halinde gösterilen işlemler % 10 veya % 25 lik kredi hadı ve sınırlamaları dışında tutulmuştur. Bunlardan biri de teminat mektupları ile ilgilidir. Buna göre :

e) Karşılığı nakit ve veya Devlet iç istikraz ve Amortisman ve Kredi Sandığı (=Devlet Yatırım Bankası) tahvilâtı olan teminat mektuplarına ait işlemler maddede belirtilen % 10 ve % 25 lik sınırlamalara tâbi değildir.

Burada kabûl kredisi ile ilgili herhangi bir açıklık yoktur. Yalnız teminat mektuplarından bahsedilmiştir. Bankaya benzer yükümlülük getiren kabûl kredisinde müşteri Türk Lirası karşılığını bankaya yatırdığı zaman bu işlemin 38'nci maddenin istisnaları arasında sayılıp sayılmıyacağı büyük önem taşımaktadır. Çünkü kabûl kredisi birikimleri büyümeye başlamış, müşterilerin normal kredilerinde dahi daralmalara yol açmıştır.

Kabûl kredisinin yasal bünyesi nakit kredilerin dışında kalan teminat mektupları ile aynı sonuçları yaratmaktadır. Müşteri yükümlülüğünü vâdesinde yerine getirmediği takdirde banka üçüncü şahsa nakdi bir ödeme yaparak onun yerine geçmektedir. Yasal yolun

takibinde ufak farklar olsa dahi sonuç aynıdır. O halde müşteri kısmen veya tamamen, ne zaman olursa olsun poliçe bedeli Türk Liralarını bankaya ödediğinde riski sona erecektir.

Konu kambiyo rejimi yönünden ele alındığında TL. karşılığı ödenen kabûl kredili poliçeler nedeniyle müşterinin sorumluluğunun sona erdiği daha açık ortaya çıkmaktadır. Çünkü kabûl kredisi akreditif, vesaik ve mal mukabili ödeme türlerinin herbiri için uygulanabilmektedir. İthalâtçı her üç ödeme türünde de mal bedeli Türk Liralarını bankaya ödediği zaman riski sona ermektedir. Hatta mal mukabili ve vesaik mukabili ödemeli işlemde bir kredi dahi bahis konusu olmamaktadır. Döviz transferlerinin zamanında veya gecikerek yapılması ithalâtçının sorumluluğunda değildir.

Kabûl kredisi işlemi bir fon hareketi olmadığından banka aktif ve pasiflerini etkilemek. Mevduat sahiplerinin yararlarını gözetken hükümlerle aykırı düşen bir durumu yoktur. Nitekim bankaların hazırladıkları aylık mevduat ve kredi cetvellerindeki kredi dökümlerinde kabûl kredisi hanesi yoktur.

Bankalar Yasası 46'ncı maddesi ile 3.500 TL.nı aşan kredi müşterilerinden hesap durumu alınması hükmünü getirmiştir. İstisnalar kısmında da tevdiat mukabili ikrazlara yer verilmiştir. Tevdiat mukabili ikraz halinde hesap vaziyeti istenip istenmeyeceği mülga kanunda açıklanmamıştı. Mülga kanun zamanında dahi şöyle düşünülmüştür. «Bnk. K. hesap vaziyeti istemek mecburiyetinde bazı işlemler hakkında istisnalar kabûl etmiştir. Ezcümle altın terhini mukabili kredilerde olduğu gibi, sağlam ve kolaylıkla nakde tahvili kabil teminata müstenit işlemleri istihdaf etmekte olduğundan açılacak kredinin tenimatı nakdin bizzat kendisi, nakit blokağı olduğu takdirde aynı istisnai hüküm cereyan edecektir. Sonuçta, müşteriden başka bir suretle merhun olmayan vâdeye bağlı mevduatı, veya nakdi bloke mukabilinde açılacak krediler için hesap vaziyeti alınması zorunluluğu görülmemiştir. (İktisat Vekâleti 19.3.1937-1558/12733 Tamim)

Bu açıklamalar sonucu nakit karşılığı teminat mektupları gibi, kabûl kredilerinin de nakit karşılığı ödenen bölümünü Bankalar Kanunu'nun 38'nci maddesi istisnaları arasına dahil etmek gerekecektir. Haliyle tahsis edilen krediler bu koşulla çıktığında nakdi bloke suretiyle karşılanacağı öngörülen bölümü de % 10 veya % 25 lik limit üzerine çıkabilecektir. Ayrıca bankalarca ileride kullanılacak

kabûl kredileri için döviz tefrik edildiğinde bunun karşılığı kadar bir kredinin mutlak % 10 veya % 25'lik limit dahiline dahil edilmesi de bahis konusu değildir.

Emredici ve yönlendirici yasal hükümler taşıyan Bankalar Yasasında aynı paraleldé değişiklik yapılması gerekecektir. Buna göre 38'nci maddenin birinci fıkrası

«... Bir banka, gerçek ve tüzel bir kişiye doğrudan doğruya ve dolaylı olarak kendisinin ödenmiş veya Türkiye'ye fiilen tahsis edilmiş sermayesi ile yedek akçeleri toplamının % 10 nundan fazla nakdi, kefalet, garanti, aval, kabûl kredisi ve benzeri türde veremez, müşterisi lehine yükümlülüğe giremez veya tahvillerini satın alamaz»

şekline dönüştürülebilir. Doğaldır ki ülke kalkınmasına yarar sağlayacak, döviz sağlayacak belirli iş kollarında % 10'luk oranın yükseltileceği hükmü geçerli olacaktır.

Maddenin istisnalar kısmındaki bentte de kredi tahsisi ve kullanımı safhalarını kapsıyacak şekilde

«e) Karşılığı nakit, altın veya Devlet iç borçlanma ve Devlet Yatırım Bankası tahvilleri olan teminat mektupları, garantiler aval ve kabûl kredileri ile benzeri kredilerle nakit blokağı sağlanmış akreditif, teşdiat karşılığı kredilere ait işlemler»in maddede belirtilen % 10 ve % 25'lik sınırlamalar dışında bırakılabileceği belirtilebilir.

İhracatta Kabûl Kredisi Uygulaması

Kabûl kredisi döviz ödeme esasına göre yürütülen dış ticarete büyük etkinlik kazanmıştır. Batı bankacılığı buna göre örgütlenmiş, bir ödeme ve finans kaynağı olan kabûl kredisinin yaygınlaşması yönünde çok geniş atılımlara girişmiş durumdadırlar.

Ülkemizde son iki yılda ithalât işlemlerinin dış finansmanında kabûl kredisi kullanımı batı bankacılığındaki gelişmeden kaynaklanmaktadır. Belki de bu kaynağı, bu yöntemi en son kullanan ülkelerden biriyiz.

Kabûl kredisinin Türkiye'de kullanılmasında en büyük neden olan döviz dar boğazının ancak etkili bir ihracat seferberliği ile giderilebileceği artık anlaşılmış bulunmaktadır. İhracat işlemini yalnız dış ülkelerin talep ettiği emtiayı ülkede üretmek şeklinde düşünmek

kanımca yanıltıcı bir yoldur. Emtiyayı üretilip tedarikleme yanında birçok sorunun daha çözüme ulaştırılması gerekir. Bu çözüm yollarından biri de gerek ihracatçıya, gerekse ithalatçıya finansal araçlar ve kolaylıklar sağlamaktadır.

Kabûl kredisi bu konuda etkili ve verimli yöntemlerden biri olduğuna göre neden ihracat işlemlerinde de Türkiye kabûl kredisi uygulamasına gitmez. İthalatta kabûl kredisi poliçelerinde en düşük vâdenin 6 ay olacağı saptandığı halde niye ihracat bedelinin peşin veya en fazla ihracattan 3 ay içinde Türkiye'ye getirilmesi hükmü değiştirilmez, genişletilmez.

Ülkemize çok faydalı, aynı zamanda uygulamaya konması zorunlu olan Türkiye ihracatında kabûl kredisi uygulaması ayrı bir yazı konusu olarak ele alınıp incelenecektir.

B İ B L İ Y O G R A F Y A

- ALKİN, Erdoğan : «İktisat»
İstanbul Üniversitesi Yayınları No. 2256, İktisat Fakültesi Yayınları No. 383 Elektronik Ofset-İstanbul 1977
- DOMANIÇ, Hayri - ÇAMOĞLU Ersin : «İçtihatlı, Notlu Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat»
Fakülteler Matbaası, İstanbul 1965
- EREM, Faruk - ALTIOK, Akın - TANDOĞAN, Halûk : «Bankalar Kanunu Şerhi», Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları 5'nci Baskı, Sevinç Matbaası Ankara 1971
- EREZ, Mesut : «Bankalar Sistemi ve Devlet Kontrolü », Eskişehir Bankası Yayınları Ayyıldız Matbaası A. Ş. Ankara 1975
- ERGİN, Feridun : «Kredi Sistemi», İstanbul Üniversitesi Yayınları No. 2111, İktisat Fakültesi Yayınları No. 363 Fakülteler Matbaası, İstanbul 1975
- ERLÂÇIN, Şükrü F. : «Banka İşletmeciliği ve Banka Politikası», Ege Üniversitesi Matbaası - İzmir 1967
- GÖNENLİ, Atilla : «İşletmelerde Finansal Yönetim», İstanbul Üniversitesi Yayınlarından No. 2440, İşletme Fakültesi Yayınlarından No. 78 Finans ve Finansal Kurumlar, Yönetim Enstitüsü Yayınlarından No .1 2'nci Baskı, İstanbul Matbaası 1978
- ÜNAY, Vecdi : «Bankalarca İç ve Dış Ticaretin Finanse Edilmesi Usulleri», T. C. Ziraat Bankası Matbaası Ankara 1959
- YÜKSEL, Ali Sait : «Bankacılık Hukuku ve İşletmesi», Hüsnütabiat Matbaası, İstanbul 1974

Konforlu ve güvenli yakın ulaşım için:

OTOMARSAN 0 309 D Mercedes-Benz midibüs

Bugüne kadar, unlu 0 302 Mercedes-Benz otobusleriyle uzun mesafe yolcu taşıma sorununu çözen Otomarsan, şimdi de konforlu ve güvenli yakın ulaşım için, 22 kişilik yepyeni 0 309 D Mercedes-Benz midibüsü hizmetinize sunuyor

Otomarsan 0 309 D Mercedes-Benz midibüs, il-ilçe, ilçe-köy arası ulaşımı; fabrika, okul, otel ve çeşitli kuruluşların personel taşıma hizmetleri; turizm; otobüs ve uçak terminal seferleri ve belediyelerin yolcu taşıma hizmetleri için en ideal araçtır

Mercedes-Benz

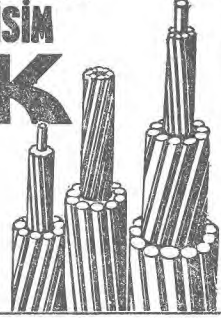
OTOMARSAN

"Yurt dışına taşan kuruluş"

P.K. 2 Davutpaşa - İstanbul Tel 76 05 55

ELEKTROLİTİK BAKIR ve ALÜMİNYUM MAMÜLLERİ İMALİNDE TEK İSİM **RABAK**

MAMÜLLERİMİZ:

- Elektrolitik bakırdan mamül:
Tel, çubuk, iâma ve borular
- Princi; tel, çubuk ve borular
- Yataklık bronz çubuklar
(İç i dolu ve boş)
- Alüminyumdan; levha, disk, tel
- Alüminyum ve Çelik özlü alüminyum
enerji nakil iletkenleri.
- Galvanizli çelik tel ve yaylık çelik tel
- Altın-Gümüş
- Küççe alüminyum alaşımlar(her nev'i)
- Granüle alüminyum
- Enerji nakil hatlarında kullanılan
alüminyum iletken ek parçaları
- Gözlaşı (bakır sülfat)
- Alüminyum Plâtina
- Alüminyum Kütük (Bilet)

MERKEZ:

RABAK

ELEKTROLİTİK BAKIR ve MAMÜLLERİ A.Ş.
İnönü Cad. No. 80/5-6 Taksim-İSTANBUL
Telgraf RABAKAŞ-İST. P.K. 447 Beyoğlu
Telex: 22465 Raku-Tr İst. Tel: 45 68 35 Santral; 4 hat

KÂĞITHANE FABRİKASI:

Silâhtar Cad. 37-Kâğıthane-İstanbul
Telefon: 48 70 30 Telex: 22287 bafa tr,
P.K. 354 Şişli-Telg. RABAK Kâğıthane-İstanbul

İZMİT FABRİKASI:

Köseköy-İzmit Telefon: 1408-4260- 2
Telex: 33125 alka tr. P.K. 106 İzmit
Telg: RABAKAL-İZMİT

İSTANBUL SATIŞ MAĞAZASI:

Yemeniciler, Köseoğlu İş Hanı Karaköy
Telefon: 44 81 13

ANKARA SATIŞ MAĞAZASI:

Çankırı Cad. 58 A. Tel: 11 10 70
Telex: 42726 tepe tr.
Telg: RABAK - ANKARA

İZMİR SATIŞ MAĞAZASI:

Anafartalar Caddesi No. 143
Tel: 134 220 - İZMİR

ÇBS PLÂSTİK BOYA duvarlarınıza kanat gersin...

Korusun duvarlarınızı
o emsalsiz gücüyle ÇBS Plâstik...
Aman vermesin zamana ve
onun yıpratıcı etkilerine...
Duvarlarınız en renkli
en gösterişli, en güzel

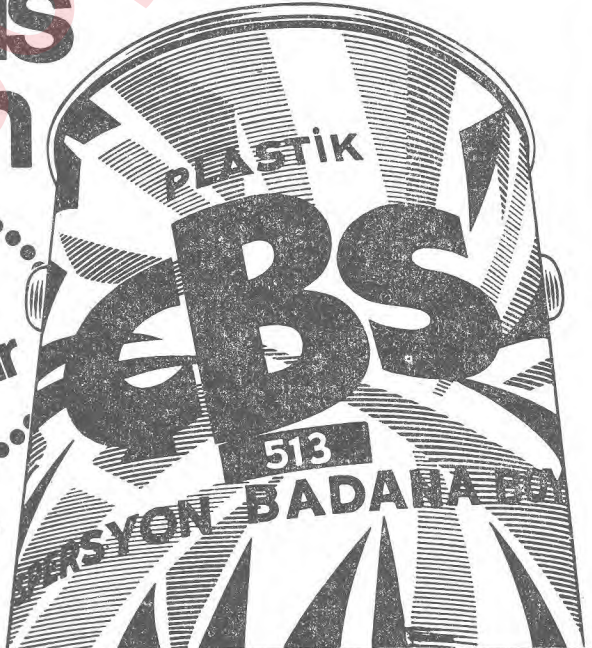
günlerini yaşasın
ÇBS Plâstik'in koruyucu
kanatları altında...
ÇBS Plâstik ile mutlu olsun
duvarlarınız, mutlu olun siz
ve yuvanız...

duvarlarınız yıllara göğüs gersin

daha
iyisi
yoktur

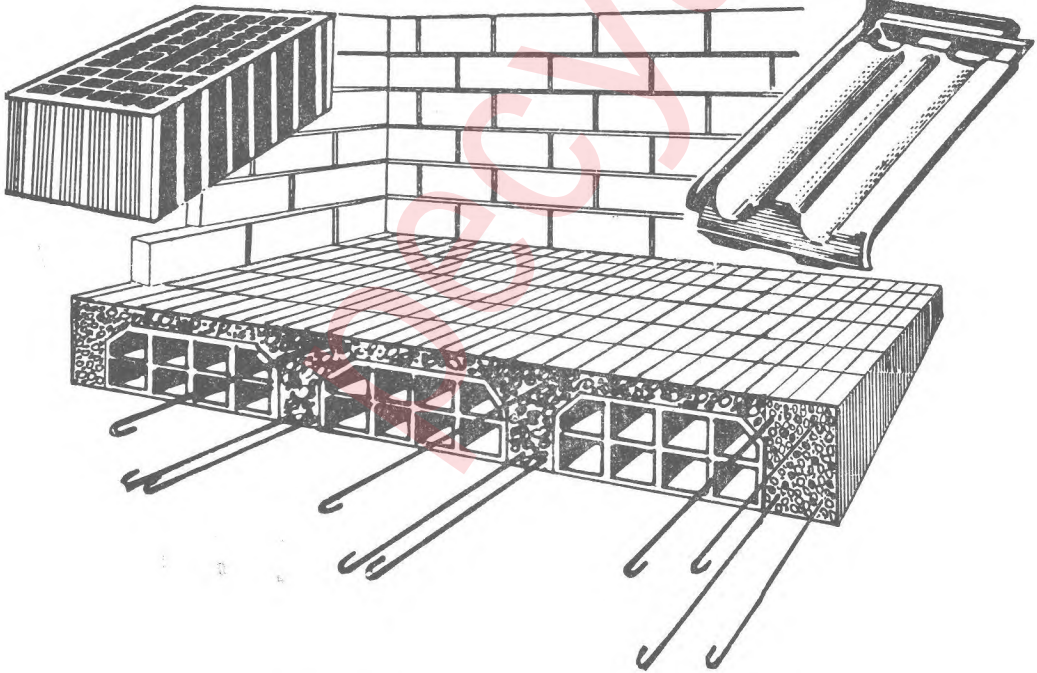
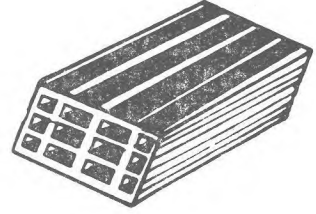
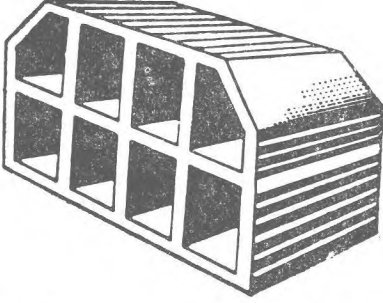
ÇBS BOYA-KİMYA SANAYİİ
ve TİCARETİ A.Ş.

Karaköy, Kardeşim Sok. No. 44/3 İstanbul
Telefon: 43 49 55

TUĞLA-KİREMİT ve ASMOLEN FABRİKALARI

KADIKÖY SATIŞ BÜROSU

Mühürdar Fuat Bey Sokak Talas İş Hanı kat 1
Kadıköy-İstanbul Tel.36 1342- 36 4898

İSTANBUL SATIŞ BÜROSU

Meclisi Mebusan Cad. Arhan Salıpazarı-İstanbul

Tel. : 43 20 55

Harbiyedeki YAPI ENDÜSTRİ MERKEZİ'nde bulunan standımızın görülmesini rica ederiz.

yurdumuz yollarında önder International

**1800 Loadstar modeli
üç dingilli ve
standard Kamyon**

Nakliyecilikte başarıdan başarıya
koşanların kamyonudur INTERNATIONAL. Benzersiz
özellikleri ile yurdumuz yollarının önderidir.

TEKNİK ÖZELLİKLER:

Standart

- 6 silindirli, 4 zamanlı, üstten
sübepli, 135 HP, tam dizel motor
- 165 lt. kapasiteli mazot deposu
- 7 ton taşıma kapasitesi.

Üç dingilli

- 6 silindirli, 4 zamanlı, üstten
sübepli, 135 HP, tam dizel motor
- 8165 kg kapasiteli üçüncü dingil
- 165 lt. kapasiteli mazot deposu
- 4 ayrı fren emniyeti
- 12 ton taşıma kapasitesi

TÜRKİYE
GENEL
SATICISI

**MOTORLU
ARAÇLAR
TİCARET A.Ş.**

4. LEVENT - İSTANBUL

Tel: 64 49 90-64 49 91-64 49 92-64 00 69
TELEX 22 539 Mat tr

Ajans İncil

MUR

T.C.ZİRAAT BANKASI
HER YERDE HER ZAMAN
hizmetinizde bulunmaktan
kıvanç duyar.

